

امارت اسلامی افغانستان
وزارت صحت عامه
معینیت پالیسی و انکشاف صحت
ریاست عمومی پالیسی و پلان
آمریت انکشاف پالیسی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیام مقام وزارت صحت عامه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خداوند متعال را شکرگذار هستیم که ما را روی زمین اشرف المخلوقات آفریده است. درود و سلام بر رسول الله صلی الله علیه وسلم، خانواده و صحابه کرام. الله متعال در قرآن کریم می فرماید:

وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا (سوره المائده، آیه ۳۲) و هرکس، جانی را نجات دهد، گویا تمام بشر را نجات داده است. همچنان الله متعال فرمود است: "يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا" (سوره بقره، آیه ۱۶۸) و كما قال الله تعالى: "إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ" (سوره بقره، آیه ۲۲۲) و همچنان الله تعالی فرموده است: "وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا" (سوره اعراف، آیه ۳۱)

"ای مردم همه چیزهای حلال و پاک روی زمین را بخورید" (سوره البقره، آیه ۱۶۸) و الله تعالی می فرماید: "بیشک که الله متعال پاکي و آدم پاک را دوست دارد" (سورت البقره، آیه ۲۲۲) و همچنان الله متعال فرموده است: بخورید، بنوشید و اصراف نکنید (سوره اعراف، آیه ۳۱)

هموطنان عزیز! پس از موفقیت امارت اسلامی و پایان اشغال در کشور، اکنون زمان پیشرفت است. بنابراین افغانستان به عنوان یک کشور مستقل و پیشرفته در یک مرحله خاص تاریخ قرار دارد که برای امارت اسلامی و ملت بسیار سرنوشت ساز و مهم است. این مرحله مهم، تلاش های جدی، بین المللی سازی و هماهنگی در تمام بخش ها به خصوص در بخش صحت را می طلبد تا بتوانیم با نمونه ها و شاخص های جامع صحتی پیشرفت دوامدار داشته باشیم. بنابراین، یکی از ارکان اساسی توسعه و موفقیت که برای یک اداره لازم است، موجودیت پالیسی ها و استراتژی های جامع است.

به همین منظور به فضل خداوند متعال و تحت هدایت عالیقدر امیرالمؤمنین حفظه الله، وزارت صحت عامه امارت اسلامی افغانستان افتخار دارد که پالیسی ملی صحت را به منظور بهبود صحت هموطنان عزیز ترتیب نموده و خدمات صحتی را مطابق به نیازمندی های کشور و جامعه ارائه میکند. هدف این پالیسی تضمین دسترسی عادلانه و موثر به خدمات صحتی، بهبود کیفیت خدمات، حفظ و تقویت ظرفیت های موجود در عرصه صحت می باشد.

وزارت صحت عامه امارت اسلامی افغانستان به نصرت الله متعال و امکانات موجود ملی و بین المللی متعهد است تا برای هر افغان، بر اساس موقعیت جغرافیایی و اوضاع اجتماعی، خدمات صحتی را ارائه نماید و دسترسی به خدمات صحتی اولیه، ثانوی و ثالثی را یقینی سازد. این پالیسی نمایانگر تعهد ما است که منجر به اصلاحات عمیق در سکتور صحتی کنونی خواهد شد و بر اساس آن خدمات صحتی لازم برای مردم و جامعه ارائه خواهد شد. به این ترتیب، صحت برای همه تأمین و کاستی های موجود در قسمت دسترسی به خدمات صحتی کاهش خواهد یافت.

با در نظر داشت چالش های موجود، این پالیسی به عنوان یک راهنمای جامع برای رسیدگی به اولویت های ملی و نیازهای مبرم در عرصه صحت تدوین شده است. از همکاران داخلی و بین المللی، متخصصین و تمام نهاد های ذیربط دعوت می نمایم تا در تطبیق این پالیسی با وزارت صحت عامه همکاری نمایند.

والسلام

مولوی نورجلال جلالی
وزیر وزارت صحت عامه

پیشگفتار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نَحْمَدُهُ وَنُصَلِّي عَلَى رَسُولِهِ الْكَرِيمِ، أَمَا بَعْدُ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى «فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ» (سوره الانعام آیه ۱۵۸)

الله متعال در قرآن کریم میفرماید: [ای محمد ص] این رحمت الله بود که با مردم ملایم شدی. پس از او طلب آمرزش می کردند و در مورد مسائل با آنان مشوره می کردند، اما هنگامی که او تصمیم می گرفت، به الله توکل می کرد. بیشک الله کسانی را دوست دارد که توکل کنند. این رحمت الله بود که با مردم مهربان شدید، اگر تند و قوی القلب می بودید، مردم از تو پراکنده می شدند. پس آنها را ببخش و برای شان طلب آمرزش کن و در مورد مسائل با آنان مشوره کن، اما هنگامی که تصمیم می گرفتی، به الله توکل کن. بیشک الله توکل کننده گان را دوست دارد.

در آغاز، با افتخار و احترام فراوان، تاریخچه پالیسی ملی صحت را خدمت همه هموطنان عزیز و اشخاص دخیل در عرصه صحت و طبابت تقدیم میدارم.

این پالیسی نتیجه همکاری مشترک وزارت صحت عامه، نهاد های امارتی و بین المللی و کمیته تخنیک می باشد که در کشور ما به عنوان رهنمود برای بهبود خدمات صحتی، تداوی، ادویه، مواد غذایی و محصولات طبی عمل می نماید و در راستای دریافت راه حل های موثر و مناسب برای چالش های موجود در سیستم صحت عامه امارت اسلامی افغانستان تلاش می نماید.

در مراحل مختلف تدوین این پالیسی، همکاران ما در وزارت صحت عامه با اراده قوی، تعهد و درک عمیق از نیازهای مبرم و درازمدت کشور، توانسته اند تا برای دستیابی به اهداف، یک پالیسی کامل و متوازن را ترتیب کنند. این پالیسی از یک طرف مشکلات اساسی را در عرصه صحت شناسایی نموده و از جانب دیگر با دیدگاه استراتژیک خود راهکارهای اساسی را برای انکشاف قابل ملاحظه در کشور پیش بینی میکند.

از سرپرست وزارت صحت عامه امارت اسلامی، محترم مولوی نور جلال جلالی که با رهبری قاطع و تلاش های خستگی ناپذیر شان روند تکمیل این پالیسی را نظارت نمودند و همچنان از اعضای محترم رهبری انکشاف پالیسی، اعضای کمیته های فرعی و تخنیک که در تحلیل و تنظیم مواد این پالیسی نظریات علمی ارائه نموده و در تهیه این پالیسی سهم زیادی داشته اند از صمیم قلب ابراز سپاس می نمایم.

این پالیسی که متناسب با شرایط خاص کشور و نیازهای اساسی مردم ما تهیه گردیده است، به عنوان رهنما برای پالیسی سازان، مسئولین اجرایی، پلانگذاران و سایر عملکردهای صحتی استفاده می شود. تطبیق موثر این پالیسی به ویژه در بهبود خدمات صحتی، تقویت سیستم مراقبت های صحتی اولیه و توسعه زیرساخت های صحتی مهم است.

یکبار دیگر از همه همکاران، متخصصان و نهاد های که در این زمینه همکاری نموده اند تشکر نموده و امیدوارم که با تطبیق این پالیسی، پیشرفت های قابل ملاحظه ای را در سکتور صحت کشور داشته باشیم.

بااحترام

الحاج داکتر محمد حسن غیانی
معین پالیسی و انکشاف صحت

اظهار سپاس

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نحمده وَنُصَلِّي عَلَى رَسُولِهِ الْكَرِيمِ، أَمَا بَعْدُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - كَلُّكُمْ رَاعٍ وَكَلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ. سرپرست وزارت صحت عامه امارت اسلامی افغانستان محترم مولوی نورجلال جلالی و معین پالیسی و انکشاف صحت وزارت صحت عامه محترم داکتر محمد حسن غیاثی، اعضای رهبری، کمیته های تخنیکي و فرعی انکشاف پالیسی، تمام همکاران و خوانندگان گرامی! السلام علیکم ورحمت الله و بركاته!

به منظور بهبود وضعیت صحت، تداوی، ادویه، مواد غذایی، محصولات و تکنالوژی طبی در کشور، این پالیسی به عنوان یک سند مهم ترتیب شده است که این کار در نتیجه تلاش مشترک متخصصین مربوطه، موسسات امارتی و غیر امارتی صورت گرفته است. به نمایندگی از ریاست عمومی پالیسی و پلان وزارت صحت عامه از تمام جوانب ذیدخل در تکمیل پالیسی ملی صحت با افتخار سپاسگزاری و قدردانی می نمایم.

از جلالتمآب محترم مولوی نورجلال جلالی سرپرست وزارت صحت عامه افغانستان که با رهبری مؤثر، حمایت قاطع و هدايات ارزنده شان در تمام مراحل این پروسه، زمینه انکشاف و تکمیل پروسه متذکره را مساعد ساخته و همچنان از جناب محترم معین پالیسی و انکشاف صحت که با تلاش و پشتکار مستمر شان همواره در هماهنگی و نظارت دقیق از کارها حضور داشتند، تمجید و سپاسگزاری می نمایم.

از کمیته رهبری انکشاف پالیسی تحت رهبری محترم معین پالیسی و انکشاف صحت داکتر محمد حسن غیاثی و به معاونیت محترم داکتر میرویس احمدزی رئیس عمومی پالیسی و پلان و به کمک اعضای محترم کمیته (داکتر محمد عظیم زمریال کاکر، داکتر زاهد الله رسولی، داکتر مبارک شاه مبارک، داکتر حیدر عمر، داکتر وحدت الکوزی، داکتر حیدر خان حیدر، داکتر فضل الهی علیزی، داکتر احمد سیر پاخون، داکتر احمد ناصر حنیفی، داکتر عبدالستار صحت، داکتر عبدالوحید عربزاد، داکتر سید رسول منگل و داکتر محمد نعیم آبی) که این پالیسی را با دیدگاه استراتژیک، دانش عمیق و تجربه فراوان خود، نهایی کرده اند تشکر فراوان می نمایم. همچنان از همه اعضای کمیته های فرعی و کمیته تخنیکي (محترم داکتر عبدالعظیم احمدزی، محترم استاد مصطفی، محترم سید فرید هاشمی، محترم محمد ایمل قیامی، محترم داکتر هدایت الله حمیدی، محترم داکتر صدیق الله رشتین، محترم لطف الله ننگیال سهاک، محترم سید ولی صافی و محترم شفیق الله کوچی) که در بررسی تفصیلی معلومات، تحلیل علمی و مشوره های تخنیکي و عملی خویش نقش مهم داشته اند، از صمیم قلب تشکر می نمایم. بدون همکاری و هماهنگی این کمیته ها، تدوین یک سند جامع امکان پذیر نبود. همچنان از همه کارشناسان، مشاورین و کارمندان که در این پروسه با تعهد و انگیزه کامل همکاری نموده و در جمع آوری معلومات، تحلیل و پیشنهادات نقش سازنده داشته اند، صمیمانه سپاس گذارم.

ما باور داریم که با تطبیق این پالیسی، گام های مؤثر در راستای بهبود خدمات صحی و وضعیت صحت عامه در کشور برداشته خواهد شد و این دستاورد مهم، نتیجه تلاش های مشترک تمام افراد و نهادهای ذیربط می باشد. این پالیسی ملی صحت نه تنها یک سند مهم برای جهت دهی پالیسی صحت کشور است، بلکه منحصیث یک منبع برای اصلاحات و انکشافات آینده در سکتور صحت و تداوی، ادویه، غذا، محصولات و تکنالوژی طبی عمل خواهد نمود. ریاست عمومی پالیسی و پلان تشکری ویژه خود را از همه همکاران محترم ابراز داشته، بدون همکاری و مساعدت ایشان موفقیت و نهایی شدن این پالیسی امکان پذیر نبود.

بااحترام

پوهندوی دوکتور میرویس احمدزی
رئیس عمومی پالیسی و پلان

فهرست

صفحه	عنوان
۱	۱ مقدمه:.....
۳	لست مخففات.....
۴	۲ معرفی مختصر افغانستان.....
۴	۳ نکات مهم وضعیت صحت افغانستان.....
۵	۴ معرفی وزارت صحت عامه.....
۸	۵ ساحات مرتبط پالیسی، اهداف و اقدامات اساسی.....
۸	۵,۱ ساحة حکومت داری و رهبری.....
۱۱	۵,۲ ساحة امور کارکنان.....
۱۳	۵,۳ ساحة تمويل سکتور صحتی.....
۱۴	۵,۴ ساحة ارائه خدمات صحتی.....
۲۱	۵,۵ ساحة دوا، غذا و محصولات صحتی.....
۲۳	۵,۶ ساحة سیستم معلومات صحتی.....
۲۵	۵,۷ ساحة هماهنگی با تمويل کنندگان و شرکای کاری.....
۲۵	۶ نظارت، ارزیابی و بازنگری:.....
۲۶	۷ تطبیق:.....
۲۷	۸ ضمایم.....

۱ مقدمه :

پس از پیروزی امارت اسلامی افغانستان و آزادی کشور از اشغال بیگانگان، بنابر هدایت رهبری امارت اسلامی، و با در نظر داشت وضعیت صحتی فعلی مردم، پالیسی ملی صحت را برای مدت پنج سال (۱۴۴۶ - ۱۴۵۱) تهیه شده است.

وزارت صحت عامه بر اساس این پالیسی، اقدامات لازم را برای عرضه خدمات صحتی به ویژه خدمات صحتی اولیه روی دست خواهد گرفت. در سه سال گذشته، میزان مرگ و میر به علت بسیاری از عوامل کاهش یافته و دسترسی به مراقبت های صحتی افزایش یافته است. در حال حاضر، بیشتر افغان ها در فاصله مناسب از مراکز صحتی زندگی میکنند. همچنین، نقش ریاست های صحت عامه ولایات و مراکز صحتی برای عرضه خدمات صحتی اساسی و خدمات شفاخانه ای (کلینیکی) گسترش یافته است. این پالیسی بیانگر دیدگاه و نظر وزارت صحت عامه در مورد نیازمندی های صحتی مردم افغانستان و اصلاحات در سیستم صحتی است و واضح می سازد که همه اتباع کشور به خدمات صحتی اساسی با کیفیت خوب دسترسی دارند. همچنین، این پالیسی به شناسایی گروه های اجتماعی و علل اساسی اجتماعی عوامل تعیین کننده صحت را منحصراً اولویت اصلی تحقق می دهد. این پالیسی طی یک پروسه وسیع و مشارکتی، بر اساس معلومات و ارقام دقیق که توسط وزارت صحت عامه، شرکای بین المللی، مؤسسات تطبیق کننده و سکتور خصوصی تهیه گردیده که دارای هفت ساحه اساسی ذیل می باشد :

ساحه حکومتمداری و رهبری، ساحه امور کارکنان، ساحه تمویل سکتور صحت، ساحه عرضه خدمات صحتی، ساحه غذا، ادویه و محصولات صحتی، ساحه سیستم معلومات صحتی و ساحه هماهنگی تمویل کنندگان و شرکای کاری.

برای هر یک از ساحات فوق یک هدف پالیسی تعریف شده است و برای هر اقدام، رهنمود های اساسی تعیین شده است. در نتیجه تطبیق این پالیسی، ظرفیت های مسئولین وزارت صحت عامه و ریاست های صحت عامه ولایات از طریق تغییر اساسی تقویت خواهند گردید. رعایت احکام شریعت اسلامی، حاکمیت قانون، احترام حقوق بشر و رعایت اصول عدالت در تمام سطوح نظام صحتی اساسی خواهد بود و همکاری با وزارت ها، ادارات امارتی و همکاران انکشافی بین المللی ادامه خواهد یافت و همچنین نظارت و ارزیابی داخلی از کیفیت و مصئونیت خدمات صحتی بهبود می یابد. رشد و انکشاف نیروی کارکنان، پاسخگو به نیازهای صحتی و امراض موجود در جامعه خواهد بود. آموزش های قبل از خدمت و در جریان خدمت، بر اساس ضرورت، مبتنی بر شایستگی و کیفیت محور خواهد بود، که هدف آن، رسیدن به معیارهای بین المللی می باشد. توجه ویژه به انکشاف مسلک طبابت، از جمله تحصیلات متوسطه طبی و حفاظت از صلاحیت متخصصین صحتی از طریق صدور جوازهای معتبر تضمین خواهد شد و این کار منجر به افزایش روحیه و انگیزه سازنده خواهد شد. همچنین خودکفایی متخصصین صحتی و تقویت و تحکیم روابط با جامعه داکتران طب افغان مقیم در خارج از کشور ارتقاء خواهد یافت. تمویل صحتی از طریق منابع مختلف مالی، افزایش توانایی عملیاتی در مراکز صحتی مرتبط به صحت عامه و میکانیزم های جمع آوری عواید بیشتر تقویت خواهد شد. از طرف امارت اسلامی در قسمت تخصیص بودجه ویژه به سکتور صحت و میکانیزم های خاص، مفید و مطمئن برای هزینه های این بخش، توجه صورت می گیرد.

این پالیسی، اصلاحات مرتبط را در ارائه مراقبت های صحتی به نسل های آینده انتقال خواهد داد. همچنان، بسته های ادغام یافته خدمات صحتی اساسی (BPHS & EPHS) بعد از مرور معرفی خواهد شد. استقلالیت عرضه کنندگان خدمات صحتی، شفافیت مربوط به امور قراردادهای، انکشاف و تطبیق مصارف بر اساس میکانیزم های جدید صورت خواهد گرفت.

کنترل امراض ساری و غیر ساری و به خصوص محو مرض فلج اطفال یکی از اهداف عمده این پالیسی می باشد. اولویت های اساسی وزارت صحت عامه از طریق اقدامات سکته های مختلف مورد ارزیابی قرار گرفته و توانایی پاسخگویی به آفات و حوادث بزرگ تقویت خواهد شد.

موجودیت و دسترسی به مواد غذایی، ادویه، محصولات صحتی و تکنالوژی طبی از طریق تطبیق قوانین و مقررات مرتبط و استفاده از معیارها، افزایش خواهد یافت.

انکشاف سیستم های معلومات صحتی و تصمیم گیری های مبتنی بر شواهد در تمام سطوح سیستم صحتی تطبیق می گردد و یک شکل اساسی و دوامدار را به خود خواهد گرفت. ارتباطات مستقیم با دریافت کنندگان خدمات صحتی تقویت خواهد شد. تمرکز این پالیسی بالای تمام افغان ها یکسان خواهد بود، نه تنها به آنها بلکه در مقابل امراض مشخص آسیب پذیر اند، بلکه در بلند بردن سطح آگاهی اجتماعی مردم در قسمت کنترل عوامل صحتی و روی هماهنگی اقدامات شرکای صحتی با مردم در سطح جامعه، نیز تمرکز می گردد.

لست مخففات

AMR	Anti-Microbial Resistance
ADR	Adverse Drug Reaction
ASP	Antimicrobial Stewardship Program
BPHS	Basic Package of Health Services
CHW	Community Health Worker
DMC	Disaster Management Committee
EMR	Electronic Medical Record
EPHS	Essential Package of Hospital Services
EPI	Expanded program of Immunization
GH	General Hospital
HDU	High Dependency Unit
HMIS	Health Management Information System
IRB	Institutional Review Board
IP	Infection Prevention
MHPSS	Mental Health & Psychosocial Support Services
MoPH	Ministry of Public Health
NTDs	Neglected Tropical Diseases
OOP	Out of Pocket
PHC	Primary Health care
PPP	Public Private Partnership
RFP	Request for Proposal
RMNCAH	Reproductive, Maternal, Newborn, Child and Adolescent Health
RUSF	Ready-to-Use Supplementary Food
RUTF	Ready-to-Use Therapeutic Food
SDGs	Sustainable Development Goals
STDs	Sexually Transmitted Diseases
UHC	Universal Health Coverage

۲ معرفی مختصر افغانستان

۲,۱ نفوس و موقعیت جغرافیایی:

افغانستان کشوری است که بین آسیای مرکزی و آسیای جنوبی قرار دارد که از شرق و جنوب با پاکستان، از غرب با ایران، از شمال شرق با چین و از شمال با ترکمنستان، ازبکستان و تاجکستان هم سرحد می باشد.

افغانستان دارای مساحت (۶۵۲۸۶۴) کیلومتر مربع بوده و نفوس مجموعی کشور ما در سال ۱۴۰۳ سی و پنج اعشاریه هفت (۳۵,۷) میلیون تن تخمین شده است. که از آن جمله هجده اعشاریه دو (۱۸,۲) میلیون تن آن مردان که (۵۱%) پنجواو یک فیصد را تشکیل میدهند. همچنان هفده اعشاریه پنج (۱۷,۵) میلیون تن آن زنان اند که (۴۹%) چهل و نه فیصد می باشند، و از اقوام مختلف تشکیل شده اند، مانند پشتون، تاجک، هزاره، ازبک، بلوچ، ترکمن، نورستانی، پامیری، عرب، گجر، براهوی، قزلباش، ایماق، پشه‌یی و غیره. زبان های رسمی افغانستان پشتو و دری می باشند.

۲,۲ انکشاف بشری:

افغانستان، در سال ۲۰۲۰، در رده بندی بخش انکشاف بشری، در میان یکصد و نود و دو (۱۹۲) کشور جهان، در رده یکصد و هشتاد و دوم (۱۸۲) قرار گرفته است. توقع زندگی از زمان تولد برای مردان شصت و سه اعشاریه هشت (۶۳,۸) سال و برای زنان شصت و شش اعشاریه هفت (۶۶,۷) سال تخمین شده است.

۳ نکات مهم وضعیت صحت افغانستان

۳,۱ شاخص های صحت عامه:

توقع زندگی مردان و زنان از زمان تولد از ۵۶ سال در سال ۲۰۰۰ میلادی به شصت و پنج اعشاریه سه (۶۵,۳) سال، که در سال ۲۰۲۴ میلادی افزایش یافته است دلیل آن کاهش مرگ و میر اطفال می باشد. میزان مرگ و میر مادران در میان خانم های سن باروری (۱۵ - ۴۹ ساله)، در هر صد هزار (۱۰۰۰۰۰) شش صد و بیست (۶۲۰) تن، میزان مرگ و میر نوزادان، بیست و سه (۲۳) تن در هر هزار (۱۰۰۰) تولد زنده، میزان مرگ و میر اطفال زیر یک سال، چهل و یک (۴۱) تن در هر هزار (۱۰۰۰) تولد زنده و میزان مرگ و میر اطفال زیر ۵ سال در هر هزار (۱۰۰۰) تولد زنده، پنجاه (۵۰) تن در سال تخمین شده است. میزان رشد نفوس دو عشریه چهارده (۲,۱۴) فیصد و میزان عمومی بارداری، پنج اعشاریه سه (۵,۳) فیصد در سال تخمین شده است.

در قسمت توقع به زندگی در میان افراد مسن در دهات، که کمتر تحصیل کرده اند و درآمد کم دارند، یک تفاوت اجتماعی وجود دارد که دلیل جنگ های طولانی در افغانستان، وضعیت پایین اقتصادی و پایین بودن ظرفیت سیستم صحتی، شاخص های صحتی در مقایسه با اکثر کشورهای پیشرفته در وضعیت بدی قرار دارد.

۳,۲ عوامل عمده مرگ و میر در افغانستان

۱. امراض قلبی و عایی،
۲. امراض ولادی و نوزادان،
۳. امراض تنفسی و توبرکلوز،
۴. امراض سرطانی،
۵. امراض غیر ساری،
۶. امراض ساری،

۷. مرض شکر (دیابت) و امراض کلیوی،
۸. جروحات،
۹. حادثات ترافیکی،
۱۰. امراض انتانی امعاء.

۳,۳ مراکز صحتی

خدمات صحتی توسط بیش از ۴۰۹۶ مرکز صحتی مانند تیم های سیار صحتی و تغذی، آشپخانه های صحتی، مراکز صحتی فرعی، اساسی و جامع، شفاخانه های ولایتی، ولسوالی، حوزوی، تخصصی و ملی و همچنان توسط بیش از ۱۶۳۰۶ پوسته های صحتی که خدمات صحتی اولیه را در سطح جامعه فراهم میسازد، ارائه میگردد.

به طور اوسط، برای هر ده هزار (۱۰۰۰۰) نفر یک اعشاریه پانزده (۱,۱۵) مرکز صحتی ابتدایی و برای هر ده هزار (۱۰۰۰۰) نفر صفر اعشاریه صفر چهل و پنج (۰,۰۴۵) شفاخانه وجود دارد. این تعداد زیربناها برای نقوس، پایین ترین نسبت در منطقه است. بالاترین سطح دسترسی به خدمات صحتی در نورستان ثبت شده که یک مرکز صحتی ابتدایی برای چهار هزار و یکصد (۴۱۰۰) نفر و یک شفاخانه برای پنجاه و سه هزار (۵۳۰۰۰) نفر وجود دارد. همچنان پایین ترین سطح دسترسی به خدمات صحتی در ولایت کندهار ثبت شده که هر مرکز خدمات صحتی ابتدایی به بیست هزار و چهار صد (۲۰۴۰۰) نفر و شفاخانه به شش صد و هشتاد هزار (۶۸۰۰۰۰) نفر خدمات صحتی را عرضه می نماید. دسترسی به خدمات صحتی یاد شده در ساحات سفید، به دلیل عدم سرمایه گذاری قابل دسترس نیست.

۳,۴ امور کارکنان

در سال ۲۰۲۴، تعداد داکتران، نرس ها و قابله ها به ده اعشاریه سه (۱۰,۳) تن در هر ده هزار (۱۰۰۰۰) نفر رسیده، که این تعداد، از رقم پیشنهادی معیارات جهانی جهت رسیدن به اهداف انکشاف پایدار یعنی سی و چهار اعشاریه دو (۳۴,۲) تن در هر ده هزار (۱۰۰۰۰) نفر، کمتر است. همچنان تعداد فوق الذکر از رقم سفارش شده برای رسیدن به پوشش همگانی صحت یعنی چهل و چهار اعشاریه پنج (۴۴,۵) تن در هر ده هزار (۱۰۰۰۰) نفر بسیار پایین می باشد. فقط پانزده (۱۵) فیصد نرس ها و دو (۲) فیصد داکتران را زنان تشکیل میدهند.

۳,۵ تمویل صحت

در سال ۲۰۲۲، مجموع مصارف صحتی افغانستان سه اعشاریه شش (۳,۶) میلیارد دالر یا تقریباً یکصد و دو (۱۰۲) دالر برای هر فرد در سال، برآورد شده است. از آن جمله، سهم دولت یک (۱) فیصد، کمک های خارجی بیست و یک (۲۱) فیصد و مصارف شخصی از طرف مردم هفتاد و هشت (۷۸) فیصد می باشد. بیشتر مصارف خصوصی مردم، از طریق پنجصد و چهل (۵۴۰) شفاخانه خصوصی، دوصد و شصت (۲۶۰) کلینیک صحتی سرپای خصوصی و بسیاری از موسسات خصوصی صورت می گیرد.

۴ معرفی وزارت صحت عامه

وزارت صحت عامه امارت اسلامی افغانستان بنابر نقش رهبری که دارد، در هماهنگی با سایر شرکای مرتبط امارتی، ملی و بین المللی، مسئولیت انکشاف پالیسی ها و استراتژی های صحتی در کشور، همچنان نظارت از عرضه از خدمات صحتی را به عهده دارد. وزارت صحت عامه، به منظور تطبیق اهداف فوق، تلاش های خستگی ناپذیر را به خرج می دهد تا از طریق دفاتر مرکزی و ولایتی، دسترسی به خدمات صحتی مؤثر و کارآمد را فراهم سازد.

۴,۱ دیدگاه وزارت صحت عامه

تمامی باشندگان افغانستان، مطابق به معیارهای صحتی ملی و بین المللی، از خدمات و مواد صحتی، قابل دسترس، دوامدار و ارزان مستفید خواهند شد و جامعه سالم خواهیم داشت.

۴,۲ ماموریت وزارت صحت عامه

وزارت صحت عامه افغانستان مسئول بهبود صحت، کاهش امراض و مرگ و میر، افزایش دسترسی به خدمات صحتی و ترویج طرز زندگی سالم برای رفاه همه مردم افغانستان می باشد. و در پرتو اولویت های ملی صحتی، برای دستیابی به اهداف انکشاف پایدار و کاهش هزینه های سنگین صحتی که خانواده ها متحمل میشوند گام می بردارد. این اهداف از طریق همکاری با شرکای سکتور صحت و مدیریت موثر منابع، تحت چتر اراده سیاسی، رهبری قوی و حکومتداری خوب تحقق میابند.

۴,۳ اهداف

عرضه خدمات صحتی مناسب با کیفیت و ارزان برای تمام باشندگان کشور، دسترسی به مواد غذایی، ادویه، محصولات صحتی، تأمین حقوق صحتی، کاهش فقر، فراهم سازی دسترسی قابل پرداخت، عادلانه و مساوی، همچنان تقویت یک سیستم صحتی پایدار که منجر به بهبود وضعیت صحت و تغذی در کشور گردد.

۴,۴ ارزش های اساسی

عدالت: اطمینان از اینکه با ارائه عرضه خدمات صحتی به هر افغان به نیازهای صحتی شان پاسخ داده میشود.

صداقت: به طور صادقانه و با اخلاص کار کردن.

اخلاق طی: احترام به ارزش های اصلی اخلاق طی، حقوق اجتماعی و مساوات.

وقار و احترام: ارزش دادن و احترام به وقار همه، صرف نظر از جنسیت، سن، مذهب، موقعیت اجتماعی- اقتصادی و یا سیاسی.

مؤثریت و مثمریت: اطمینان از دستیابی به اهداف تعیین شده، و رسیدن به این اهداف با استفاده از منابع محدود.

کیفیت: اطمینان از اینکه برای هر افغان خدمات صحتی، مواد غذایی، ادویه و سایر محصولات صحتی با کیفیت که پاسخگوی نیازهای صحتی آنها باشد، فراهم می گردد.

خدمات مریض محور: کارکنان صحتی باید وقار و احترام مریض و خانواده اش را در نظر بگیرند، مریض را از همه چیز آگاه ساخته و به او هدایات لازم بدهند، به او کمک کنند و او را در تمام تصمیم پیرامون تداوی دخیل سازند.

خدمات پاسخگو: ما باور داریم که با ارائه تمام خدمات صحتی تخصصی و فوق تخصصی در داخل کشور، صحت بهبود خواهد یافت و گامی مثبت در راستای کاهش مرگ و میر و فقر در جامعه برداشته خواهد شد.

پایداری: ما معتقدیم که سیستم صحتی کشور باید از نظر مالی و زیربنایی پایدار باشد تا اینکه بتواند از طریق ارائه خدمات صحتی، به نیازهای جامعه پاسخگو باشد.

حسابدهی: ما باور داریم که معلومات در مورد سیستم صحتی با استفاده کننده گان شریک می گردد و خود را در رسیدن به اهداف سیستم، مسئول نتایج می دانیم.

شفافیت: موجودیت و دسترسی به معلومات مرتبط به برنامه ها و بودجه های صحی تا تصمیم گیری در مورد مشکلات صحی برای همه ممکن گردد. شناسایی و بررسی معیارهای مشخص برای پروسه های معین، مانند انتخاب قراردادی ها از طریق پروسه درخواست پیشنهاد (RFP).

هماهنگی و همکاری: اطمینان از ارائه خدمات با کیفیت از طریق هماهنگی و حمایت شرکای سیستم صحی و ایجاد فرصت های بهترکاری.

تصمیم گیری مبتنی بر شواهد

تصمیم در مورد پالیسی ها، برنامه ها، پروژه ها و اقدامات باید بر اساس استفاده از شواهد (تحقیقات، سروی ها، سیستم های معلوماتی، تجارب و مشاهدات) باشند که به ما کمک کنند تا مداخلات را موثر و معنی دار ساخته، خدمات به مردم قابل ملاحظه ارائه و اقدامات نظر به منابع موجود تنظیم گردند.

قیمت قابل پرداخت: ما معتقدیم که ارائه خدمات باید قابل پرداخت باشد تا تداوم سیستم با واقعیت های کشور و پایداری سیستم مطابقت داشته باشد.

ابتکارات: ما باور داریم که ابتکارات منجر به موفقیت آینده ما میشود و معرفی نظریات، میتودها یا اختراعات جدید برای بهبود کیفیت عرضه خدمات صحی ارزشمند است.

همه شمولیت و عدم تبعیض: ارائه خدمات صحی برای تمام اتباع، نظر به نیازهای شان و بدون کدام تبعیض.

تعهد و مسلکی بودن: ما تلاش می کنیم تا بهترین خدمات صحی را برای مردم ارائه نماییم و متعهدترین، شایسته ترین و با تجربه ترین کارکنان را جستجو و استخدام کنیم.

قابل قبول و قابل تطبیق: ما متعهد هستیم که عرضه خدمات باید برای مردم قابل قبول و قابل تطبیق باشد و باید با فرهنگ، ارزش ها و دین جامعه سازگار و عاری از مداخله سیاسی باشد.

سیستم مبتنی بر نتایج: ما باور داریم که نتایج متوقعه مداخلات صحی باید بشکل منظم اندازه گیری گردد تا نتایج نهایی بدست آید.

۴,۵ اهداف پالیسی:

پالیسی ملی صحت ۱۴۴۶ - ۱۴۵۱ توسط وزارت صحت عامه، در هماهنگی با سکتور خصوصی، شرکای کاری ملی و بین المللی، بر مبنای حکومتداری خوب تهیه گردیده و اهداف آن عبارتند از: اصلاح روند تمویل و تأمین منابع مالی سکتور صحت؛ بهبود کارکنان، صحت و تغذی، کیفیت غذا، ادویه جات و محصولات صحی و تقویت سیستم معلومات صحی و تحقیقات صحی؛ تحقق اهداف دوم و سوم انکشاف پایدار (SDG) (۲). پایان دادن به گرسنگی، تأمین مصئونیت غذایی، دسترسی به تغذیه مناسب و ترویج زراعت پایدار. ۳. تأمین زندگی سالم و ترویج رفاه همگانی در تمام سنین) و همچنان پاسخ دادن به نیازهای صحی به موقع و مؤثر و حفاظت از صحت تمام افغان ها.

۵ ساحات مرتبط پالیسی، اهداف و اقدامات اساسی

پالیسی ملی صحت دارای هفت ساحت عمده است:

۱. حکومتداری و رهبری،
۲. امور کارکنان،
۳. تمویل سکتور صحت،
۴. عرضه خدمات صحتی،
۵. غذا، ادویه و محصولات صحتی،
۶. سیستم معلومات صحتی،
۷. هماهنگی با تمویل کنندگان و شرکای کاری.

برای هر یک از ساحات فوق یک هدف پالیسی تعریف شده و رهنمودهای اساسی برای هر اقدام تعیین گردیده است.

۵,۱ ساحت حکومت داری و رهبری

۵,۱,۱ هدف پالیسی:

وزارت صحت عامه متعهد به رهبری و حکومتداری قوی در هماهنگی با سایر سکتورها، شرکای کاری ملی و بین المللی، سکتور خصوصی با استفاده مؤثر از منابع تعیین شده جهت رسیدن به اهداف صحتی به شکل مؤثر آن تلاش می کند. همچنان شفافیت و پاسخگویی را در روشنی از احکام شریعت اسلامی چنین تنظیم می نماید تا امور صحتی طوری مدیریت گردد که نقش همه معلوم باشد، همه مردم به خدمات صحتی دسترسی داشته باشند و یک تغییر مثبت در صحت مردم به سطح کشور بوجود آید.

۵,۱,۲ اقدامات اساسی:

حکومتداری خوب، تعهد و رهبری مطمئن در تمام عرصه های سیستم صحتی وجود دارد که منجر به تحقق احکام دینی شریعت اسلامی و انکشاف دایمی و دیگر اهداف مربوط به صحت می گردد، برای پوشش همگانی صحت (UHC) فرصت ها و مبانی ایجاد خواهد گردید و این یک راهنما برای اقدامات مربوط به وزارت صحت عامه خواهد بود. اینکه دستیابی به اهداف شماره دوم، سوم و هفدهم انکشاف پایدار (۳,۲ و ۱۷ SDG) وابسته به پیشرفت در رسیدن به اهداف انکشاف پایدار سکتورهای دیگر، مانند کاهش فقر، آموزش و مسئولیت غذایی می باشد، فلذا جهت تأمین تقویت حقوق صحتی تمام اتباع کشور تأمین آب پاک و آشامیدنی، انرژی غذایی پایدار و زندگی سالم شهری استراتژی چند بعدی در تمام فعالیت های وزارت صحت عامه استفاده خواهد شد.

۵,۱,۲,۱ مطمئن شدن از حاکمیت قانون (کاهش حمایت از خویشاوندی، بی طرفی، عاری بودن از مداخلات سیاسی، کاپایی، صداقت، احترام به کارکنان و محافظت آنها از توطئه ها و قضایای جعلی)، شفافیت، عدم تحمل در برابر فساد و ارزش دادن به اصل حسابدهی در سکتور صحت و پذیرفتن آن منحصیث یک اصل کاری.

- ۵,۱,۲,۲ ساختار تشکیلاتی وزارت صحت عامه مورد مرور و اصلاح قرار گرفته و نقش آن در سطح مرکز و ولایات به درستی تعریف خواهد شد، تا مؤثریت آن تضمین گردد.
- ۵,۱,۲,۳ معرفی خدمات صحتی در تمام پالیسی ها و تطبیق آن جهت دستیابی به نتایج صحتی بهتر برای مردم افغانستان. ایجاد میکانیزم همکاری و هماهنگی در بخش های مختلف در سطح مرکز و واحد های ولایتی وزارت صحت عامه، به شمول سطح عالی حکومت، ادغام خدمات صحتی در تمام پالیسی ها به سطح دولت.
- ۵,۱,۲,۴ سیستم اداری وزارت صحت عامه باید بر اساس اصل انکشاف اداری ارتقا نماید که از جمله تقویت مهارت های حکومتداری و رهبری رؤسا، آمرین و مدیران در سطح ادارات می باشد.
- ۵,۱,۲,۵ خدمات صحتی که توسط موسسات صحتی عامه و خصوصی ارائه می گردد باید معیارات حداقل تعیین شده را، تکمیل نمایند.
- ۵,۱,۲,۶ اولویت های تمویل صحت برای مردم افغانستان باید شامل تنوع مالی و هماهنگی منابع داخلی برای سکتور صحت باشند تا وابستگی به منابع خارجی را کاهش دهند و منجر به دوام خدمات صحتی گردند.
- ۵,۱,۲,۷ تأمین شفافیت و پاسخدهی به مردم در مورد منابع مالی و بودجوی امارت اسلامی، موسسات کمک کننده و کمک های مالی جامعه.
- ۵,۱,۲,۸ توجه به آموزش دوامدار معیاری طبی تا متخصصین تخنیکي معالجوی و صحت عامه افغانستان بتوانند در سطح جهان اعتبار کسب کرده و مطابق معیارهای پذیرفته شده شناخته شوند.
- ۵,۱,۲,۹ در سکتور صحت، باید جای برای ابتکارات موجود باشد.
- ۵,۱,۲,۱۰ وزارت صحت عامه قوانین، مقررات، لوائح و طرز العمل های مربوطه را تدوین و تنظیم می نماید. وزارت صحت عامه مسئولیت اجرای قوانین صحتی را به عهده دارد.
- ۵,۱,۲,۱۱ وزارت صحت عامه امور مرتبط به صحت را نظارت و ارزیابی مینماید.
- ۵,۱,۲,۱۲ وزارت صحت عامه بر اساس اصل عدالت (Equity)، توزیع منابع صحتی و همچنان ارائه خدمات صحتی را در سراسر کشور به جدیت انجام می دهد.
- ۵,۱,۲,۱۳ وزارت صحت عامه بر اساس اولویت های سیستم صحتی، اقدامات لازم را جهت تقویت سیستم صحتی در سطح کشور انجام میدهد.
- ۵,۱,۲,۱۴ وزارت صحت عامه میکانیزم های مشارکت عامه و خصوصی (PPP) را جهت افزایش دسترسی به خدمات صحتی تخصصی، فوق تخصصی و سایر خدمات صحتی در کشور را انکشاف داده و حمایت می نماید.

- ۵,۱,۲,۱۵ بررسی شکایات هموطنان از اعضا و موسسات مرتبط در سیستم صحتی و ارائه پاسخ های مناسب به آنها.
- ۵,۱,۲,۱۶ وزارت صحت عامه در مراکز صحتی جهت بهبود سیستم صحتی اقدامات لازم را از طریق کمیته های صحتی، اعضا و نماینده گان جامعه، انجام میدهد تا حمایت های لازم برای تطبیق آن بدست آید.
- ۵,۱,۲,۱۷ وزارت صحت عامه از طریق حکومت داری الکترونیکی اقدامات لازم را برای انکشاف انجام خواهد داد، تا مهارت ها و تجهیزات لازم در سیستم صحتی فراهم شده و مراحل اداری امارتی آسان و شفاف گردند.
- ۵,۱,۲,۱۸ تحت پوشش قرار دادن ساحات سفید به منظور دسترسی به خدمات صحتی به سطح جامعه.
- ۵,۱,۲,۱۹ صدور اسناد و جواز رسمی برای پرسونل صحتی، معاینه خانه ها، شفاخانه ها، مراکز تشخیصیه، اسناد مربوط به ادویه و سایر اسناد رسمی.
- ۵,۱,۲,۲۰ **مدیریت مسئولانه در سیستم صحتی:** نظام صحتی روی مدیریت و نظارت مسئولانه (Stewardship) متمرکز خواهد بود که رفاه جامعه را از جانب امارت اسلامی تضمین می نماید و در آن راهنمایی نظام صحتی، انجام وظایف، تضمین عدالت، هماهنگی و تعاملات بین جامعه و نظام شامل می باشند.
- ۵,۱,۲,۲۱ وزارت صحت عامه برای ادغام طب سنتی در سیستم صحتی کشور بر اساس معیارها، اقدامات لازم را انجام می دهد.
- ۵,۱,۲,۲۲ هر نوع معلومات صحتی در سطح ملی، بدون اجازه وزارت صحت عامه قابل نشر نمیباشد.
- ۵,۱,۲,۲۳ هر نوع تحقیق صحتی در سطح ملی، بدون تایید وزارت صحت عامه صورت نمی گیرد.
- ۵,۱,۲,۲۴ ایجاد و تجهیز مراکز آموزشی و تحقیقاتی در بخش های معالجوی، وقایوی و صحت عامه.
- ۵,۱,۲,۲۵ ترتیب و تطبیق معیار های مسلکی برای ارائه خدمات صحتی مصئون.

۵,۲ ساحت امور کارکنان

۵,۲,۱ هدف پالیسی:

انکشاف نیروی بشری شایسته، متعهد، با انگیزه و مسئولیت پذیر به منظور تقویت عرضه خدمات صحتی که منجر به توانمند سازی اقتصادی، رفاه اجتماعی، مسئولیت صحتی ملی و بین المللی می گردد.

۵,۲,۲ اقدامات اساسی:

۵,۲,۲,۱ پلانگذاری کارکنان باید مطابق به نیازهای صحتی، ویژگی های امراض، گروه های آسیب پذیر، و ساحات که با کمبود شدید کارکنان مواجه اند، انجام شود و هم چنین با در نظر گرفتن ظرفیت جذب سیستم صحتی متمرکز باشد.

آموزش قبل از خدمت و در جریان خدمت و استخدام متخصصین طبی و صحت عامه از طریق ریاست عمومی امور کارکنان وزارت صحت عامه در هماهنگی با ادارات ذیربط، بر مبنای هدف طرح شد صورت می گیرد.

وزارت صحت عامه به منظور بلند بردن ظرفیت پرسونل صحتی در ساحات مختلف مدیریت، برنامه های معیاری را برای آموزش های کوتاه مدت، میان مدت و دراز مدت را تنظیم می نماید که نظر به نیازمندی ها طرح و تطبیق خواهد شد، که در این بخش از امکانات موجود شفاخانه ها و مراکز آموزشی عامه و خصوصی استفاده خواهد گردید.

۵,۲,۲,۲ ارتقای ظرفیت کارکنان بر اساس معیارها خواهد بود:

وزارت صحت عامه، شایستگی ها و وظایف اساسی مدیران شفاخانه ها، داکتران، نرسان و سایر پرسونل را با هماهنگی ادارات ذیربط مشخص نموده و شامل نصاب تعلیمی می نماید.

وزارت صحت عامه، به منظور بلند بردن ظرفیت پرسونل صحتی در عرصه های مختلف صحت (اپیدمیولوژی ساحوی، صحت محیطی، تحقیقات و غیره) منجمله در بخش مدیریت و رهبریت، برنامه های معیاری آموزشی کوتاه مدت، میان مدت و دراز مدت را بر اساس نیازمندی های آن ها طرح و تطبیق خواهد کرد. وزارت صحت عامه، برای افزایش ظرفیت کارکنان، با استفاده از امکانات موجود شفاخانه ها و مراکز آموزشی، پلان جامع را تهیه نموده و نقش مشارکت عامه و خصوصی را تقویت می نماید.

وزارت صحت عامه، آموزش مرسوم دوامدار طبی کارمندان صحتی مسلکی را ترویج خواهد کرد. پروسه استخدام بر اساس اصول شایستگی و لیاقت صورت می گیرد. به کارکنان تازه استخدام شده در وظایف مربوطه آنها آموزش داده شده و تبدیلی ها، استخدام خدمتی و برکناری ها مطابق به قواعد و مقررات صورت می گیرد و از استفاده نامناسب و اعمال نفوذ جلوگیری صورت می گیرد.

۵,۲,۲,۳ اعطای جواز به کارکنان صحتی مطابق به معیارهای ملی:

وزارت صحت عامه، معیارها و طرزالعمل های ملی جواز را برای کارکنان صحتی ایجاد می کند تا الزامات اجباری موجود در جواز داده شده، با شایستگی و تجربه کاری کارکنان مطابقت داشته باشد و همچنین فرصتی برای بهبود محیط و شرایط کاری برای کارکنان صحتی فراهم گردد.

۵,۲,۲,۴ رهنمود آموزشی داخل خدمت:

برای آموزش های داخل خدمت باید ستراتیژی ملی صحت و یک بسته آموزشی و همچنان رهنمود معیاری تداوی تهیه گردد.

۵,۲,۲,۵ فراهم ساختن وظایف مسلکی برای کارکنان متوسط طبی:

علاوه بر ارتقای کیفیت آموزش و پرورش، تلاش خواهد شد تا زمینه تحصیلات لیسانس و ماستری برای کارکنان متوسط طبی فراهم گردد. کمپاین های سیستماتیک ارتباطات و حمایت در مورد ارزش مسلک برای کارکنان متوسط طبی جهت بهبود اعتبار آن ها و از بین بردن تصورات نادرست در جامعه تطبیق خواهد شد. معیار های تعیین شده برای اشتراک در برنامه های آموزشی برای کارکنان متوسط طبی بهبود خواهد یافت.

۵,۲,۲,۶ تشویق و ارتقای روحیه کارکنان صحتی:

علاوه بر معاشات و امتیازات حق الخطر کارکنان مراکز صحتی و ادارات امارتی، مشوق های مالی، مانند معاش امتیازی، مشوق های معنوی، علمی و تحصیلی در چارچوب پلان انکشافی مراکز صحتی مطابق به اصول و مقررات در نظر گرفته خواهند شد. مشوق های مناسب غیر مالی در تمام سطوح شناسایی و تطبیق خواهند شد. این تلاش ها شامل ایجاد شیفت های کاری بابت کاهش ساعات کاری، افزایش استقلالیت مسلکی، انکشاف شغلی، امنیت و مصئونیت شغلی می گردد. کارکنان صحتی تشویق خواهند شد تا در رشته های مسلکی خود خدمت کنند.

۵,۲,۲,۷ فراهم نمودن آموزش مسلکی و سلوکی برای متخصصین صحتی در مطابقت با معیارهای بین المللی:

شفاخانه ها به عنوان نهادهای اصلی آموزش مسلکی و سلوکی برای آموزش قبل از خدمت و داخل خدمت داکتران، نرس ها و سایر کارکنان مسلکی و تخنیکي مشخص می شوند. بازنگری برنامه های تدریسی در هماهنگی با ادارات ذیربط صورت خواهد گرفت و مطابق به معیارهای بین المللی تعدیل خواهد شد.

۵,۲,۲,۸ تطبیق و انکشاف برنامه های اکمال تخصص مطابق به معیار های بین المللی:

۱. خدمات صحتی با کیفیت باید توسط متخصصین در تمام مراکز صحتی (ثانوی و ثالثی) از طریق تطبیق مؤثر برنامه اکمال تخصص صورت گیرد. به همین منظور، به عنوان اولویت های وزارت صحت عامه، در زمینه ارتقای کیفیت خدمات صحتی، پلان اجرائیوی بعد از ارزیابی لازم برنامه تخصصی سطح دوم (ثانوی) و سوم (ثالثی) تطبیق خواهد شد. وزارت صحت عامه تلاش خواهد کرد تا آموزش کلینیکی متخصصین را به سکتور خصوصی صحت نیز گسترش دهد.

۲. اجازه دادن به ارائه برنامه های اکمال تخصص در شفاخانه های خصوصی که با معیارها برابر باشند و همچنان اعطای رتب علمی به اساتید ترینر- متخصص مربوطه در مطابقت با اصول.

۵,۲,۲,۹ معیاری سازی و تقویت نصاب درسی برنامه اکمال تخصص:

۱. با در نظر داشت امراض جغرافیایی افغانستان، در نصاب درسی اکمال تخصص، مطابق به معیارهای ملی و بین المللی، به هر رشته تخصصی توجه صورت خواهد گرفت و برای ایجاد رشته های تخصصی جدید اولویت داده خواهد شد.

۲. به تقرر داکتران لیسانس در کلینیک های صحتی اساسی و کلینیک های صحتی جامع و تقرر داکتران متخصص در شفاخانه های ولسوالی اولویت داده میشود.

۳. ترتیب نمودن یک طرح مناسب برای معرفی فارغان برنامه اکمال تخصص به شفاخانه های ولسوالی، ولایتی و حوزوی به طور خدمتی جهت بهبود خدمات صحتی.

۵,۳ ساحت تمویل سکتور صحتی

۵,۳,۱ هدف پالیسی:

اصلاح روند تمویل سکتور صحتی و یا تأمین منابع مالی، دسترسی به خدمات صحتی معیاری و ارزان، با در نظر داشت قابل پرداخت بودن و عدالت، استفاده مؤثر از منابع موجود و طبق اساسات و معیارات اسلامی، آماده نمودن میکانیزم های حفاظت مالی با توجه به شرایط خاص.

۵,۳,۲ اقدامات اساسی:

۵,۳,۲,۱ تولید منابع و ایجاد طرح های جدید برای منابع مالی جهت تمویل سیستم صحتی در سطح ملی و دادخواهی برای تطبیق آن:

۱. وزارت صحت عامه به جستجوی منابع ثابت و دایمی برای سکتور صحت ادامه می‌دهد، منابع مالی داخلی و خارجی براساس معیارهای ملی و پایدار، به سکتور صحت جذب خواهد شد.
۲. تلاش مستمر صورت خواهد گرفت تا سهم امارت اسلامی در سکتور صحت افزایش یابد و فیصدی مناسب بودجه داخلی سالانه به سکتور صحت اختصاص داده شود.
۳. بمنظور جلب سرمایه گذاری خصوصی در سکتور صحت، تلاش ها برای تقویت مشارکت عامه و خصوصی صورت می‌گیرد.
۴. عواید بدست آمده در سکتور صحت و مالیات اصلاحی جمع آوری شده از محصولات و کالاهای مضر، مانند تنباکو، نوشیدنی های غیر الکولی، نوشیدنی های انرژی زا و غیره، باید مشخص و به سکتور صحت اختصاص داده شود.
۵. در هماهنگی با سکتور های امارت اسلامی، فیصدی معینی از عواید معادن برای سکتور صحت درخواست می‌گردد.
۶. وزارت صحت عامه به منظور مشارکت در مصارف (Cost Sharing) در تمام مراکز صحتی، مطابق به اسناد قانونی مربوطه، حق الاجرت (فیس) و غیره را جمع آوری می‌نماید.
۷. وزارت صحت عامه مردم را از طریق آگاهی عامه تشویق خواهد کرد تا زکات و سایر کمک های شان را به سکتور صحت بدهند.
۸. وزارت صحت عامه به منظور تداوم خدمات موجود و پاسخ مناسب به نیازمندی های صحتی جامعه، برای بدست آوردن منابع مالی، در سطح ملی و بین المللی به طور مداوم دادخواهی (Advocacy) خواهد کرد.

۵,۳,۲,۲ جستجو و استفاده از منابع:

عواید جمع آوری شده در سکتور صحت، توسط وزارت صحت عامه، به شکل مؤثر، متمر و با در نظر داشت عدالت به مصرف خواهد رسید تا معیارهای پوشش همگانی صحت را برآورده سازد.

۵,۳,۲,۳ تأمین خدمات صحتی:

۱. وزارت صحت عامه، از طریق میکانیزم های مختلف استراتژیک تدارکاتی با شرکای ملی و بین المللی خود زمینه عرضه خدمات صحتی را تسهیل مینماید تا از کیفیت و عدالت عرضه خدمات صحتی، اطمینان حاصل گردد.
۲. وزارت صحت عامه از طریق معرفی میکانیزم های پیش پرداخت، مانند کمک های مالی عامه (Subsidy) و تکافو، روی کاهش مصارف شخصی (OOP) خانواده ها در سکتور صحت تمرکز خواهد کرد و از مصارف بیش از حد جلوگیری می‌نماید.

۵,۴ ساحة عرضہ خدمات صحتی

۵,۴,۱ هدف پالیسی:

تأمین، دسترسی، استفاده و تداوم کیفیت، خدمات صحتی و تغذی در تمام سطوح و بخش های صحتی، بشمول سکتور خصوصی، انکشاف و بهبود داده میشود تا پوشش همگانی صحت حاصل گردد.

۵,۴,۲ اقدامات اساسی

این پالیسی تغییرات کلیدی ذیل را برای تنظیم خدمات مراقبت های صحتی پیشنهاد می کند.

۱. در هماهنگی با شرکای ملی و بین المللی، بسته جدیدی از ارائه خدمات صحتی برای پاسخگویی به نیازمندی های جمعیت کشور و وضعیت اپیدمیولوژیکی امراض، تهیه خواهد شد.
۲. بسته یا بسته های جدید باید خدمات صحتی سطوح مختلف، مانند سطح اولیه (ابتدائی)، دومی (ثانوی) و سومی (ثالثی) و انواع مراکز صحتی را تعریف نماید. در قسمت های نظارت، مدیریت و آمادگی اضطراری امراض، جامع میباشد.
۳. مرور و اصلاح نمودن بسته خدمات اساسی شفاخانه ئی (EPHS) و بسته خدمات صحتی اساسی (BPMS).
۴. به منظور تطبیق اقدامات مداخلوی برای بسته یا بسته های جدید خدمات صحتی باید یک ستراتیژی دایمی وجود داشته باشد که این بسته یا بسته ها را با منابع مالی و انسانی موجود و قابلیت های عملیاتی مطابقت دهد. هزینه واقعی تطبیق بسته یا بسته های جدید خدمات صحتی برای هر ولایت بر اساس نفوس ولایت، بار امراض، دسترسی جغرافیایی، نیروی بشری موجود و سایر خصوصیات تعیین و در قراردادهای خدمات صحتی مشخص می گردد.
۵. وزارت صحت عامه به طرق فعلی تطبیق خدمات صحتی را الی بازنگری آن ادامه خواهد داد و در عین زمان، ارائه مستقیم خدمات صحتی را با همکاری امارت اسلامی از طریق یک مطالعه مقایسوی نمونه های قراردادهای، موثریت هزینه، تحلیل موثریت مقایسوی و مطالعات مرتبط به کیفیت باید از نظر ارائه دهندگان و مستفید شوندهگان خدمات، مورد بررسی قرار گیرد.
۶. وزارت صحت عامه باید اطمینان حاصل کند که میان عرضه کنندگان خدمات صحتی هیچگونه تضاعف یا عدم هماهنگی وجود ندارد.
۷. روند درجه بندی و اعتباردهی شفاخانه های عامه و خصوصی تداوم پیدا مینماید و به این وسیله، خدمات صحتی بهتر تضمین خواهد شد.
۸. عرضه تدریجی خدمات صحتی از طریق بودجه امارتی تا اینکه مراکز صحتی کشور در آینده بتوانند آماده عرضه خدمات صحتی از بودجه عامه گردند.
۹. بهبود هماهنگی در مسیر خدمات صحتی اولیه، ثانوی و ثالثی بابت تقویت سیستم رجعت دهی مریضان و اطمینان از اینکه مریضان بر اساس نیازهای آنها، به طور موثر و به موقع، به سطح مناسب مراقبت رجعت داده می شوند. این کار، کیفیت عمومی، دسترسی و موثریت ارائه مراقبت های صحتی را بهبود خواهد بخشید.
۱۰. تقویت سیستم تحقیقات و مطالعات.
۱۱. توجه ویژه به محرمیت مریضان و پایوازان.

۱۲. تطبیق اصول شرعی در زمینه رعایت حجاب کارکنان صحت، مریضان و پایوازان اناث در مراکز صحتی و با در نظرداشت امکانات، تلاش برای ایجاد مجتمع های خاص طبی و دیگر مراکز آموزشی و صحتی مرتبط.

۱۳. تقویت رژیم غذایی لازم برای مریضان داخل بستر در مراکز صحتی.

۵,۴,۲,۱ مراقبت های صحتی اولیه

وزارت صحت عامه، متعهد است تا با در نظرداشت عدالت، قابل دسترس بودن، یکپارچه و با کیفیت عالی مراقبت های صحتی اولیه (PHC) (روانی، چشم، معلولیت و احیای مجدد، دهان و دندان، گوش، گلو و بینی و خدمات در سطح جامعه) را برای هموطنان در سراسر کشور فراهم سازد.

پالیسی ملی صحت، یک تغییر مهم را از مراقبت های محدود (انتخابی) به یک بسته کامل مراقبت های صحتی اولیه ارائه میدهد که عناصر مهم آن قرار ذیل اند:

۵,۴,۲,۲ آشنایان های صحتی خانواده/مراکز صحتی اولیه:

مراکز که خدمات مراقبت های صحتی اولیه را ارائه می دهند، بنام آشنایان های صحتی خانواده یا مراکز صحتی اولیه نامیده میشوند. این مراکز صحتی توانایی ارائه خدمات وقایوی، ارتقای (ترویجی)، تداوی و احیای مجدد را از طریق یک بسته مشخص، خواهند داشت.

۵,۴,۲,۳ اطمینان از مراقبت های صحتی اولیه:

برای اینکه خانواده ها با مراکز مراقبت های صحتی اولیه متصل شوند، در ساحات دور افتاده کشور، بمنظور کاهش ساحات سفید، خدمات صحتی در سطح جامعه از طریق کارکنان صحتی جامعه (CHW) تقویت خواهد شد.

۵,۴,۲,۴ تحت پوشش قرار دادن ساحات سفید:

۱. برای ساحات که خدمات اساسی صحتی ارائه نمی شود، تقویت کارکنان صحتی جامعه از طریق ایجاد مراکز صحتی جدید بر اساس معیارهای نفوس و جغرافیه، استخدام و نگهداری کارکنان مسلکی واجد شرایط، مخصوصاً کارکنان مسلکی طبقه اناث، معیاری سازی خدمات صحتی محابس در سطح تسهیلات صحتی مرکز و ولایات.

۲. فراهم نمودن تسهیلات عرضه خدمات صحتی برای کوچی ها، عودت کنندگان، بیجا شدگان و مکان های صعب العبور.

۳. تقویت خدمات وقایوی و احیای مجدد افراد معلول و معیوب.

۴. عرضه خدمات وقایوی و احیای مجدد امراض چشم.

۵,۴,۲,۵ خدمات صحتی اولیه جامعه و اقدامات مرتبط به تداوی سنتی:

این پالیسی از طریق فعالیت های مرتبط به طب سنتی، هومیوپیتیک و سایر تداوی های مرسوم، از عرضه، تحقیق و ارزیابی خدمات صحتی اولیه حمایت می کند. به منظور اطمینان از مصئونیت، مؤثریت و معیاری سازی این روش ها باید برنامه های آموزشی رسمی تصدیق گردد و میکانیزم های ایجاد شوند تا هماهنگی آن با مقررات و سیستم صحتی رسمی، تضمین گردد. مصئونیت و مؤثریت تداوی سنتی و همچنان سایر روش های تداوی باید بر اساس تحقیقات علمی و شواهد ارزیابی گردد.

۵,۴,۲,۶ مراکز صحتی سطح ثانوی:

۱. مراکز صحتی سطح ولسوالی:

به منظور تقویت بیشتر دسترسی مردم کشور به سطح خدمات صحتی ثانوی با کیفیت و عرضه خدمات صحتی مساوی و عادلانه برای آن‌ها، توجه به ساحات سفید صورت میگردد، بنابراین در تمام ولسوالی‌های کشور شفاخانه‌های عمومی (GH) اعمار خواهد شد و شفاخانه‌های ولایتی نیز تقویت میگردد.

۵,۴,۲,۷ مراکز صحتی سطح ثالثی:

خدمات صحتی به سطح ثالثی، در مراکز صحتی ولایتی، حوزوی، تخصصی، ملی و مراکز صحتی نظامی تعریف خواهند شد، نواقص آن مشخص و یک مجموعه جدید خدمات ثالثی معرفی و معیار خدمات صحتی ثالثی در شفاخانه‌های ثالثی بلند خواهد رفت.

۵,۴,۲,۸ خدمات صحتی واحدهای امراض سرطانی، عاجل، مراقبت‌های جدی و سایر واحد‌ها:

۱. ایجاد و تقویت واحدهای امراض سرطانی، عاجل، مراقبت‌های جدی، مراقبت‌های ویژه نوزادان، بانک خون، مراقبت‌های صدمات، تشخیصیه، همیودیالیز و واحد مریضان با وابستگی بالا (HDU) برای بهبود خدمات صحتی در شفاخانه‌ها که این خدمات قدم به قدم به سایر شفاخانه‌ها گسترش خواهد یافت.

۲. وزارت صحت عامه روی آگاهی عامه، پیشگیری، تشخیص بموقع و دسترسی به تداوی معیاری برای کنترل شیوع سرطان تمرکز می‌نماید.

۳. خدمات صحتی عاجل در تمام انواع شفاخانه‌ها وجود خواهد داشت و بیشتر تقویت می‌گردد، اما بخش‌های خدمات نوزادان در شفاخانه‌های اطفال، نسایی و ولادی و دیگر شفاخانه‌های مرتبط ایجاد شده و در جاهای که وجود دارد تقویت خواهد شد.

۴. وزارت صحت عامه در هماهنگی با سکتور خصوصی، بر اساس نیازمندی‌های جامعه و در مطابقت با معیارهای بین‌المللی، به آن عده از خدمات اولویت میدهد که خدمات پیشرفته و نمونوی تخصصی و فوق تخصصی را در کشور ارائه می‌دارد. همچنان ایجاد یا ارتقای آن‌عده از بخش‌های که در مراکز عامه کشور موجود نیست و یا اندک می‌باشند، مانند جراحی قلبی - وعایی، جراحی قلب، جراحی اعصاب و غیره.

۵,۴,۲,۹ برنامه‌های ملی صحت:

۵,۴,۲,۹,۱ صحت باروری، مادر، نوزاد، طفل و نوجوانان (RMNCAH):

۱. برای کاهش میزان مرگ و میر مادران و اطفال، نیاز است تا دسترسی به مراقبت‌های قبل از ولادت و بعد از ولادت در مراکز صحتی افزایش یابد و الزام نمودن خدمات مراقبت‌های صحتی و مشاوره برای خانم‌های حامله.

۲. توسعه مراکز نسایی ولادی به سطح ملی و ولایتی و تقویت خدمات این مراکز.

۵,۴,۲,۱۰ رسیدگی به سوء تغذی و فقدان مواد مغذی کوچک:

۱. به هدف رسیدگی به کاهش سوء تغذی و کمبود مواد مغذی کوچک، خدمات تغذی عامه تقویت گردیده و دسترسی به خدمات و محصولات باکیفیت تغذی در تمام مراکز صحتی به ویژه در مراکز صحتی خصوصی، افزایش خواهد یافت.
۲. ترویج آگاهی عامه و شیوه های تغذی برای مردم، انکشاف و تقویت ظرفیت جامعه بر اساس شواهد، و ایجاد محیط مناسب برای تغذی و به ویژه توجه به وضعیت صحت مادران و اطفال. همچنان تولیدات مواد غذایی (Super Cereal، RUSF، RUTF و غیره) باید در کشور تقویه شده و تلاش ها جهت فراهم نمودن آهن، فولیک اسید، نمک های آیودین دار، ویتامین A ضمیموی و غیره باید نیز در کشور تسریع و تقویت گردد.

۵,۴,۲,۱۱ گسترش برنامه معافیت کتلوی:

گسترش پوشش واکسین، جهت اولویت دهی و بهبود کیفیت برنامه معافیت کتلوی (EPI) بر اساس مشاهدات اپیدمیولوژیک امراض، در کنار واکسین های روتین، معرفی واکسین های جدید و همچنان الزامی دانستن محو مرض پولیو.

۵,۴,۲,۱۲ وقایه امراض انتانی:

تشخیص، وقایه و کنترل به موقع امراض ساری (CDS)، به ویژه کولرا، آبله، زردی سیاه و سفید، سرخکان، انتانات حاد تنفسی، اسهال، تیتانوس، امراض خونده، جذام، مرض سگ دیوانه، تب دنگی، امراض فراموش شده حاروی (NTDs) و سایر امراض انتانی و تقویت سیستم سرویلانس امراض ذکر شده. این پالیسی با تهیه پلان های جامع عاجل، اختصاص منابع لازم و اطمینان از کارکنان آموزش دیده، بر آمادگی، تدابیر و پاسخدهی در برابر حوادث تأکید می کند. این پروسه، با در نظر داشت معیارهای بین المللی، کنترل امراض همه گیر را از طریق اقدامات مداخلوی سریع، عکس العمل های هماهنگ شده طی و تلاش ها برای رسیدگی به تهدیدات فوری صحت عامه، امراض جدید و نوسویوع و تلاش های کاهش خطرات ناشی از امراض مرتبط، در اولویت قرار می دهد.

۵,۴,۲,۱۳ دسترسی به تداوی توبرکلوز:

بهبود دریافت و تداوی واقعات توبرکلوز، افزایش دسترسی به خدمات صحتی با کیفیت برای تشخیص و تداوی توبرکلوز حساس و مقاوم. هماهنگ سازی، تشویق و دخیل ساختن تمام عرضه کنندگان خدمات صحتی. توسعه و تقویت شبکه لابراتوار توبرکلوز در کشور.

۵,۴,۲,۱۴ مبارزه با اچ آی وی، هیپاتیت بی و امراض زهروی:

وقایه و کنترل امراض اچ آی وی، هیپاتیت B و امراض زهروی (STD)، جهت جلوگیری از سرایت و اطمینان از دسترسی به تمام مریضان و کاهش میزان مرگ و میر ناشی از این امراض.

۵,۴,۲,۱۵ کنترل امراض سرایت کننده توسط ناقل:

به منظور تقویت و توسعه برنامه های امحای ملاریا، لشمانیا و سایر امراض ساری، در هماهنگی با شرکای ملی و بین المللی، اطمینان از دسترسی افراد آسیب پذیر ملاریا و لشمانیا به تداوی و خدمات وقایوی مؤثر و رسیدن به دیدگاه: "افغانستان عاری از ملاریا".

۵,۴,۲,۱۶ وقایه امراض غیر ساری:

جلوگیری از بروز امراض غیر ساری (NCDs)، مانند سرطان، امراض قلبی - وعایی، شکر، امراض مزمن تنفسی و سایر امراض، و تقویت سیستم سرویلانس امراض غیر ساری.

۵,۴,۲,۱۷ تقویت خدمات صحت روانی:

ایجاد و تقویت تسهیلات و مراکز صحت روانی به منظور تقویت خدمات صحت روانی و خدمات حمایت روانی اجتماعی.

۵,۴,۲,۱۸ مبارزه با اعتیاد:

برنامه ملی تداوی و وقایه از اعتیاد از طریق مراکز صحتی اعتیاد و آگاهی عامه برای کسانی که معتاد به مواد مخدر اند، مراقبت های همه جانبه را فراهم می کند. این ابتکار همچنان حاوی تداوی با ادویه میتادون می باشد.

۵,۴,۲,۱۹ مراقبت های اضطراری و آمادگی در برابر حوادث:

۱. آمادگی منظم، پاسخدهی و تقویت خدمات مربوط به حالات اضطراری صحتی.
۲. آمادگی و پاسخدهی به طغیانات (Outbreaks)، اپیدیمی و پاندیمی امراض.
۳. مراکز صحت عامه و سکتور خصوصی، وضعیت های صحتی اضطراری را بشکل منظم گزارش خواهند داد.
۴. وزارت صحت عامه، از طریق کمیته مبارزه با حوادث طبیعی (DMC) که تحت چتر رهبری حکومت قرار دارد، با وزارت ها، ادارات ذیربط و همچنان با سازمان ملل متحد و سایر ادارات، مشترکاً کار نموده و در برابر حوادث، با در نظر داشت شرایط، ستراتیژی های لازم را انکشاف میدهد. تسوید رهنمود های ملی برای افراد مسلکی صحتی و مراکز صحتی در ساحات دخولی، ترتیب میکانیزم های استخدام تیم های سیار صحتی و تدوین رهنمود ها جهت رفع نیازمندی های مهاجرین و بیجا شدگان در کشور در تطبیق خواهد شد.
۵. آماده گی در برابر حوادث طبیعی، مانند زلزله، سیل، بازگشت پناهجویان و غیره.
۶. مراکز صحت عامه و سکتور خصوصی از حالات اضطراری صحتی به بخش های ذیربط وزارت صحت عامه، به صورت منظم گزارش میدهند.
۷. ایجاد مراکز صحتی عاجل برای فراهم نمودن تسهیلات و خدمات عاجل صحتی در شاهراه ها و ساحات ترانزیتی کشور.
۸. جهت حمایت تخنیکی و مالی از پلان ها و پالیسی های وزارت صحت عامه، همکاری شرکای کاری خواسته خواهد شد تا پالیسی های لازم برای رفع حوادث، نظر به شرایط کشور تقویت گردد.

۵,۴,۲,۲۰ مدیریت خدمات صحتی محیطی، حفظ الصحه و مدیریت زباله ها، در همکاری با شرکای کاری:

وزارت صحت عامه، برای محافظت و جلوگیری از امراض محیطی و نجات مردم از هر نوع خطرات (Hazards) و آلوده گی (Pollution) با همکاری سایر سکتور ها و جناح های ذیدخل میکانیزم های مؤثر، اقدامات مداخله ای و ستراتیژی های صحت محیطی را تعریف و تطبیق می نماید تا حفظ الصحه تقویت گردد.

۵,۴,۲,۲۱ تقویت فعالیت های اجتماعی:

۱. تقویت آگاهی عامه، آماده سازی جامعه، جلب حمایت و سهم‌گیری برای خدمات صحتی در سطح جامعه.
۲. ترتیب، تنظیم، انکشاف و تطبیق استراتژی های عملی، نکات اساسی، اصول و قواعد اخلاق طبی.
۳. تقویت خدمات طب عدلی و ایجاد شعبات آن در پرتو دیدگاه وزارت صحت عامه در سطح مرکز و ولایات.

۵,۴,۲,۲۲ انکشاف و تقویت خدمات صحتی الکترونیکی:

تقویت ارائه خدمات صحتی از طریق صحت الکترونیکی (e-Health)، ادغام تکنالوژی های صحتی دیجیتلی برای بهبود نتایج مریضان و ساده سازی سیستم ها. استفاده از خدمات صحتی الکترونیکی که برای عرضه خدمات صحتی استفاده می شود، مانند تداوی از راه دور و غیره.

۵,۴,۲,۲۳ توجه به صحت و مصئونیت حرفوی:

وزارت صحت عامه برای مصئونیت صحت حرفوی و شغلی، به صحت، مصئونیت و رفاه کارکنان در محل کار توجه مینماید، مانند شناسایی و کاهش خطرات محل کار، آموزش جهت ارتقای محیط کاری سالم مطابق با معیار های مصئونیت، استفاده از تجهیزات ایمنی (محافظتی) و تطبیق ارزیابی خطر.

۵,۴,۲,۲۴ تقویت و توسعه تکنالوژی طبی:

وزارت صحت عامه، تکنالوژی طبی را در مراکز و بخش های تشخیصیه صحتی، بطور منظم توسعه و ارتقا میدهد. تقویت تکنالوژی طبی می‌تواند در بهبود کیفیت، عملکرد، مصئونیت، دسترسی و همچنان در حصه تشخیص، تداوی و وقایه مریضان، نتایج مراقبت های صحتی را بهبود می‌بخشد.

۵,۴,۲,۲۵ گسترش خدمات صحتی مرتبط به مراقبت های تسکینی و آسایشی سالمندان:

۱. وزارت صحت عامه با همکاری شرکای کاری ملی و بین المللی، خدمات صحتی مرتبط به مراقبت های تسکینی و آسایشی سالمندان را توسعه داده و پلان کاری منظم را برای ارتقای ظرفیت این بخش، طرح و ترتیب می‌نماید.
۲. برنامه های جلوگیری و کنترل انتان در مراکز صحتی، مقاومت ضد میکروبی (AMR)، استفاده از ادویه ضد میکروبی (AMU) و برنامه نظارت انتی بیوتیک ها (ASP) در کشور مطابق به معیار های بین المللی تهیه و تطبیق می‌گردد. بالا بردن آگاهی در مورد AMR و AMU از طریق ارتباطات موثر، آموزش و پرورش تا اینکه از ادویه ضد میکروبی به صورت مطلوب استفاده گردد.

۵,۴,۲,۲۶ تقویت و نهادینه سازی روابط میان مراکز صحتی عامه و خصوصی:

۱. وزارت صحت عامه، برای بهبود کیفیت خدمات صحتی، نظارت و ارزیابی سکتور خصوصی را تقویت مینماید.
۲. سکتور خصوصی، خدمات و اجراءات صحتی خویش را مطابق با معیارهای ملی، در چارچوب قوانین ارائه نموده و شفافیت و ظرفیت حسابدهی خود را تقویت نموده و از این طریق مشارکت مؤثر بین سکتور عامه و سکتور خصوصی ایجاد خواهد شد.
۳. ایجاد سیستم رجعت دهی فعال برای مریضان سکتور های عامه و خصوصی (معیاری سازی و تقویت خدمات امبولانس).
۴. وزارت صحت عامه، معیارهای را برای خدمات تشخیصیه ترتیب مینماید و مراکز صحتی با داشتن امکانات تشخیصیه موجود، خدمات را تا حد امکان برای مریضان ارائه نموده و در این بخش تقویت میگرددند.
۵. اتخاذ گام های مهم و ضروری برای تقویت سیستم مدیریت معلومات صحتی (HMIS) جهت شناسایی، کنترل، جمع آوری معلومات و سروی های امراض، در سکتور عامه و خصوصی.
۶. وزارت صحت عامه، حق الاجرت (فیس) خدمات صحتی سکتور خصوصی را تعیین و از آن نظارت می نماید.
۷. نصب و فعال سازی دستگاه های تولید اکسیجن در مراکز صحتی کشور.
۸. تطبیق اصول شرعی در زمینه رعایت حجاب کارکنان صحتی، مریضان و پایوازان اناث در مراکز صحتی و با در نظرداشت امکانات، تلاش برای ایجاد مجتمع های خاص طبی و دیگر مراکز آموزشی و صحتی مرتبط.

۵,۵ ساحت دوا، غذا و محصولات طبی

۵,۵,۱ هدف پالیسی:

تنظیم، معیاری سازی و انکشاف اساسی خدمات دوا، غذا و محصولات طبی.

۵,۵,۲ اقدامات اساسی:

۵,۵,۲,۱ صدور جواز برای تاسیسات دواپی، غذایی و فعالیت های مرتبط:

وزارت صحت عامه میکانیزم معیاری را برای اعطای جواز فعالیت تاسیسات دواپی، غذایی و فعالیت های مرتبط را، مطابق به معیارها و اصول های ملی و بین المللی ایجاد می نماید.

۵,۵,۲,۲ ثبت و بازاریابی برای مواد خوراکی، ادویه و محصولات صحتی:

تنها آن عده از مواد خوراکی، ادویه و محصولات صحتی که در کشور ثبت و مجوز داشته باشند، می توانند وارد بازارها و محلات مصرفی کشور گردند. تنها کسانی که جواز مخصوص صادرات و واردات مواد غذایی، ادویه و محصولات صحتی را از وزارت صحت عامه اخذ نموده باشند، اجازه تولید، واردات و صادرات محصولات را دارند.

۵,۵,۲,۳ کنترل دوا، غذا و محصولات صحتی:

وزارت صحت عامه با انجام کنترل کیفی، به کیفیت محصولات غذایی و ادویه توجه می نماید، تا از کیفیت مواد غذایی و ادویه که در بازار عرضه می گردد اطمینان حاصل شود.

۵,۵,۲,۴ تفتیش تاسیسات غذایی:

وزارت صحت عامه، در هماهنگی با وزارت های ذیربط، رهنمود های لازم را در مورد اصول مصئونیت مواد غذایی برای تمام تاسیسات غذایی تهیه و تطبیق می نماید.

۵,۵,۲,۵ تحلیل و سرویلانس خطرات مواد خوراکی:

وزارت صحت عامه به عنوان یک ارگان مسئول، لازم می داند تا از مواد غذایی مصرفی توسط انسان ها در کشور، تحلیل و سرویلانس لازمی و همه جانبه داشته باشد.

۵,۵,۲,۶ نظارت مربوط به مصئونیت و عکس العمل های نامطلوب ادویه:

کارکنان مراکز صحتی و مریضان تشویق خواهند شد تا عکس العمل های نامطلوب دواپی (ADR) را به وزارت صحت عامه یا اداره مربوطه گزارش دهند.

۵,۵,۲,۷ تولیدکنندگان، واردکنندگان، صادرکنندگان، تدارک کنندگان و نمایندگان معتبر آنها در کشور مکلف اند تا معلومات مرتبط به تمام عکس العمل های ناخواسته دواپی که به آنها گزارش شده است را ثبت نموده و آنها را جهت تحقیقات و ارزیابی به بخش روند نظارت و ارزیابی مصئونیت دواپی (Pharmacovigilance) اداره مربوطه ارائه نمایند.

۵,۵,۲,۸ اعلانات و اطلاعیه ها:

رسانه ها می توانند تنها آن عده از تبلیغات مواد غذایی، ادویه جات، محصولات صحتی و لوازم آرایشی را که ثبت وزارت صحت عامه باشند، نشر کنند.

۵,۵,۲,۹ کنترل آزمایشات کلینیکی:

در آزمایشات کلینیکی، افراد داوطلب (اشتراک کنندگان یا افراد مورد هدف) نظر به پلان یا بر اساس پروتوکول تحقیق، در معرض مداخلات مشخص ادویه جات، محصولات صحتی یا تجهیزات طبی قرار می گیرند. وزارت صحت عامه مسئول نظارت آزمایشات کلینیکی بوده و هدف آن محافظت از مصئونیت و حقوق اشتراک کنندگان است.

حصول اطمینان از اینکه آزمایشات برای دستیابی به اهداف علمی و اکادمیک مناسب طراحی شده اند و جلو معلومات جعلی گرفته می شود.

۵,۵,۲,۱۰ ادویه سنتی:

۱. ادویه سنتی عنصر اصلی طب سنتی می باشد که از جانب وزارت صحت عامه به منظور تثبیت و ثبت کیفیت و مؤثریت آن مورد ارزیابی قرار می گیرد. وزارت صحت عامه، تولید، فروش و استفاده از ادویه گیاهی و سایر ادویه سنتی داخلی کشور را تنظیم می نماید، به استثنای مواردی که شواهدی مبنی بر عدم مؤثریت و یا آسیب به صحت، اقلام مشخص این کتگوری ادویه وجود داشته باشد.

۲. ادویه طب سنتی از کشورهای خارجی با اجازه وزارت صحت عامه و شرایط خاص، وارد و استفاده شده میتواند.

۳. وزارت صحت عامه، در هماهنگی با انستیتوت های علوم صحتی خود و وزارت تحصیلات عالی، تلاش خواهد کرد تا طبابت سنتی را در پوهنتون های علوم طبی، شامل و تقویت نماید.

۵,۵,۲,۱۱ کنترل بازارها و مبارزه با قاچاق:

وزارت صحت عامه، به منظور جلوگیری از قاچاق و عرضه غیرقانونی مواد غذایی، ادویه و محصولات صحتی در بازارهای کشور، هماهنگی و روابط را با ارگان های ذیربط امنیتی، وزارت زراعت و مالداري و وزارت مالیه، حفظ می نماید.

۵,۵,۲,۱۲ حمایت از تولیدات داخلی:

وزارت صحت عامه از سیستم ثبت فابریکه های پروسس مواد خام و فابریکه های تولیدی سکتور خصوصی، طبق معیارهای سازمان صحتی جهان، حمایت می نماید.

۱. ادویه جات و محصولات صحتی مؤثر، مصئون، با کیفیت و ارزان در تمام مراکز صحتی عامه و خصوصی موجود خواهد بود. (با در نظر داشت لیست اساسی و مجاز ادویه جات).

۲. سلسله تأمین ادویه جات و محصولات صحتی باید از انتخاب تا مصرف، از طریق هماهنگی شرکای ملی و بین المللی تقویت میگردد.

۳. پروسه مصرف معقول ادویه و محصولات صحتی باید در تمام مراکز صحتی (عامه و خصوصی) تطبیق گردد.

۴. ایجاد و تقویت لابراتوارهای کنترل کیفیت ادویه، مواد غذایی و محصولات صحتی در کشور.

۵. ادویه جات مؤثر، مصئون، با کیفیت بالا و ضروری باید در تمام مراکز صحتی عامه موجود باشد.

۶. حمایت سکتور خصوصی برای تأمین نیازهای ادویه و محصولات طبی در افغانستان.

۵,۶ ساحة سیستم معلومات صحی

۵,۶,۱ هدف پالیسی:

روش تصمیم گیری مبتنی بر شواهد که توسط شواهد بروز، معتبر و قابل اعتماد حمایت می شود، باید در تمام سطوح سیستم صحی نهادینه شود.

۵,۶,۲ اقدامات اساسی:

۵,۶,۲,۱ تلاش برای دیجیتالی کردن و الکترونیکی سازی سیستم معلومات صحی:

تمام سیستم های صحی مانند سیستم مدیریت معلومات صحی، سرویلانس، احصائیة حیاتی، نظارت، ارزیابی و تحقیق/سروی باید به تکنالوژی عصری، مانند سیستم های الکترونیکی، دیجیتالی و سجلات یا ریکارد صحی الکترونیکی یا EHR/EMR تبدیل شوند تا مدیریت و تحلیل درست ارقام و معلومات انکشاف داده شود.

۵,۶,۲,۲ وزارت صحت عامه مراکز تحقیقاتی را برای تحقیقات صحی تقویت می نماید.

۵,۶,۲,۳ وزارت صحت عامه تمام معلومات صحی را جمع آوری و به نشر می رساند، سایر ادارات امارتی و شرکای کاری اجازه نشر معلومات صحی را بدون اجازه وزارت صحت عامه ندارند. همچنان، این وزارت، اقدامات معیاری جامع را در حصه معلومات صحی انجام خواهد داد.

۵,۶,۲,۴ گزارش دهی: تمام مراکز صحی امارتی، غیر امارتی و خصوصی، ارقام و معلومات صحی دقیق و معتبر را به موقع به وزارت صحت عامه گزارش می دهند (گزارش سریع امراض ساری و معلومات عاجل صحی در تمام سطوح صحت ضروری پنداشته می شود).

۵,۶,۲,۵ نظارت از پیشرفت: از پیشرفت برنامه ها و فعالیت های صحی باید به صورت منظم نظارت صورت گیرد تا مشاهده گردد که این برنامه ها و فعالیت ها تا چه اندازه به اهداف شان نزدیک شده و همچنان بررسی گردد که این برنامه ها و پالیسی ها در عمل چقدر موثر می باشند.

۵,۶,۲,۶ بررسی سیستم صحی: بررسی پیشرفت و فعالیت های سیستم صحی باید به صورت دوره ای (حداقل سالانه) با مشارکت گسترده شرکای کاری انجام گردد. این بررسی ها کمک خواهد کرد تا کیفیت و مؤثریت خدمات صحی ارزیابی شود و در مورد مشکلات و موانع، معلومات حاصل شود و همچنان هماهنگی بین پروگرام ها تقویت گردد.

۵,۶,۲,۷ **کیفیت ارقام:** ریاست عمومی نظارت و بازرسی مسئول است تا معلومات دقیق، کامل و شفاف را جمع آوری و از کیفیت ارقام اطمینان حاصل نماید.

۵,۶,۲,۸ **تحقیق و ارزیابی:** تمام برنامه ها و فعالیت های صحی از نظر کمی و کیفی ارزیابی شود و نتایج این ارزیابی ها و شواهد باید برای تغییر پالیسی استفاده گردد. اگر یک پالیسی یا برنامه نتایج مطلوب را بدست ندهد، در آن باید تغییرات لازم ایجاد گردد. از نتایج تحقیقات و تحلیل ها برای حمایت از تصمیم گیری مبتنی بر شواهد در تمام سطوح استفاده میگردد.

۵,۶,۲,۹ **تعیین شاخص ها برای وضعیت صحی:** شاخص های مشخص و معیاری برای تعیین وضعیت صحی مردم به میان خواهند آمد تا جلوگیری امراض، کیفیت خدمات و بهبود وضعیت صحی را، اندازه نمایند.

۵,۶,۲,۱۰ **مالکیت و ساختار ارقام و معلومات صحی:** وزارت صحت عامه مالک تمام معلومات و ارقام صحی می باشد، هر سازمان دیگری که معلومات و ارقام مرتبط به صحت را جمع آوری می کند باید با ریاست عمومی نظارت و بازرسی صحت هماهنگی نماید و ریاست فوق الذکر همچنان ساختار معلومات صحی، تبادلۀ معلومات صحی و ایجاد سیستم های معلومات صحی را تنظیم خواهد کرد.

۵,۶,۲,۱۱ **محافظت و محرمانیت معلومات و ارقام صحی:** محافظت معلومات صحی، مسئولیت ریاست عمومی نظارت و بازرسی می باشد. تا معلومات و ارقام صحی شخصی و حساس را از استفاده نادرست و غلط محافظت کند.

۵,۶,۲,۱۲ هر نوع سروی ها، تحقیقات، مطالعات و ارزیابی های صحی که در بخش صحت به سطح ملی صورت می گیرد باید قبل از آغاز فعالیت توسط بورد اخلاقیات (IRB) وزارت صحت عامه تائید گردد.

۵,۶,۲,۱۳ سیستم مدیریت معلومات صحی، گزارش های ربعوار را به اشتراک می گذارد.

۵,۶,۲,۱۴ اعمار، احیا، انکشاف و عرضه خدمات صحی بدون هماهنگی و اجازه وزارت صحت عامه قابل انجام نمی باشد.

۵,۷ ساحة هماهنگی با تمويل کنندگان و شرکای کاری

۵,۷,۱ هدف:

تقویت و اطمینان از کمک‌ها و مساعدت های تمويل کنندگان و شرکای ملی و بین المللی از طریق یک پروسه شفاف هماهنگی و حمایت تا اینکه خدمات باکیفیت به صورت مؤثر و متمرکز در سیستم صحتی کشور مطابق با اصول دینی و عنعنات پسندیده، برای جامعه افغانستان ارائه گردد.

۵,۷,۲ اقدامات اساسی:

۵,۷,۲,۱ وزارت صحت عامه با سازمان های منطوقی و بین المللی، به شکل فعال همکاری نموده تا در عرصه صحت، از بهترین تجارب و عملکردهای بین المللی استفاده نماید.

۵,۷,۲,۲ انکشاف و تطبیق پروژه ها و برنامه های صحتی بر اساس نیازها و اولویت های سیستم صحتی کشور.

۵,۷,۲,۳ دخیل ساختن شرکای صحتی، موسسات ملی و امارتی در ایجاد پروژه ها و برنامه ها و پاسخگویی به نیازمندی ها با در نظر داشت اصل عدالت و مساوات .

۵,۷,۲,۴ کمک کنندگان و شرکای ملی و بین المللی از شفافیت اجراءات شان اطمینان حاصل نمایند و در برابر جامعه، نهادهای ملی و بین المللی پاسخگو باشند.

۵,۷,۲,۵ تلاش برای تقویت و هماهنگی سیستم صحتی در سطح ملی، صورت میگیرد.

۵,۷,۲,۶ در طرح، انکشاف و تطبیق پروژه ها، باید اولویت های وزارت صحت عامه در نظر گرفته شود و به عنعنات جامعه و عقاید دینی، احترام گذاشته شود.

۵,۷,۲,۷ حمایت همه جانبه در اجرای پروژه ها و برنامه ها، پروسه های نظارتی و ارزیابی با شرکای ملی و بین المللی تا گام های لازم برای بهبودی برداشته شود.

۵,۷,۲,۸ فراهم سازی شرایط برای ابتکارات و به اشتراک گذاشتن نتایج تا منجر به بهبود بیشتر سیستم صحتی گردد.

۵,۷,۲,۹ اخذ توافق و اجازه از وزارت صحت عامه، در مورد اشخاص خارجی که در ساحات مختلف سکتور صحت استخدام می شوند، ضروری می باشد.

۵,۷,۲,۱۰ وزارت صحت عامه، در کنفرانس ها، جلسات و گردهمایی های بین المللی صحتی، از سکتور صحت افغانستان نمایندگی می نماید، البته همکاران بین المللی می توانند بعد از هماهنگی با این وزارت، اوضاع را در محدوده صلاحیت خود شرح نمایند.

۵,۷,۲,۱۱ قدمه ها، پروژه ها، پلان ها و مدل های جدید صحتی که با پالیسی وزارت صحت عامه مطابقت نداشته باشد، نباید تطبیق گردد.

۵,۷,۲,۱۲ در عرصه نظارت، حسابدگی، شفافیت و کیفیت فعالیت های همکاران بین المللی، ملل متحد و سازمان های غیردولتی، میکانیزم های هماهنگی در سطوح مختلف ایجاد می گردد و از تقسیم و پراگندگی بخش های صحت جلوگیری صورت گیرد.

۵,۷,۲,۱۳ موسسات غیردولتی و همکاران بین المللی، امور شان را طبق طرزالعمل موسسات امارت اسلامی تنظیم می نمایند.

۵,۷,۲,۱۴ سازمان های مختلف ملل متحد، بر اساس ساحات کاری شان، در عرصه صحت دخیل می باشند.

۵,۷,۲,۱۵ موسسات خارجی و ادارات ملل متحد، نباید هیچ نوع ارقام، معلومات، تحقیق، تحلیل، احصائیه و گزارش های صحتی به سطح ملی را بدون اجازه وزارت صحت عامه نشر کنند.

۵,۷,۲,۱۶ وزارت صحت عامه باید جهت بهبود صحت جامعه، با سایر ادارات کاری و سکتوری یکجا کار نماید.

نوت: در صورتیکه هر ماده پالیسی ملی صحت خلاف طرزالعمل فعالیت موسسات غیر دولتی (NGOs) باشد، غیر قابل تطبیق است.

۶ نظارت، ارزیابی و بازنگری:

۶,۱ اقدامات نظارتی و ارزیابی:

فعالیت های نظارتی و ارزیابی توسط وزارت صحت عامه، به همکاری شرکای کاری ملی و بین المللی انجام میگردد که در آن مؤثریت، مثمریت، مصئونیت و پایداری مداخلات مورد ارزیابی قرار گرفته و هدف آن دسترسی به اهداف شامل در پالیسی ملی صحت سال های ۱۴۴۶-۱۴۵۱ و استراتژی ملی صحت سال های ۱۴۴۷-۱۴۵۱ خواهد بود.

۷ تطبیق:

تطبیق پالیسی ملی صحت سال های ۱۴۴۶-۱۴۵۱ در استراتژی ملی صحت سال های ۱۴۴۷-۱۴۵۱ هجری قمری و پلان های کاری وزارت صحت عامه بیشتر تعریف میگردد. از اسناد فوق الذکر جهت تدوین قراردادهای همکاری میان امارت اسلامی افغانستان، حکومت های خارجی و شرکای انکشافی بین المللی استفاده خواهد شد و این قراردادها توسط وزارت های امور خارجه، مالیه و صحت عامه طرح میگردد.

۷,۱ سروی سلانۀ وزارت صحت عامه:

هر سال یک سروی سلانۀ، به کمک همکاران ملی و بین المللی انجام میگردد و این بازنگری، روی پیشرفت های کلی در رسیدن به اهداف پالیسی و استراتژی ملی صحت تمرکز خواهد کرد.

در نظر است تا در پنج سال آینده، یک بازنگری کوتاه مدت از تطبیق پالیسی انجام شود. هدف این بازنگری، تطبیق پالیسی ملی صحت از ۱۴۴۶ تا ۱۴۵۱ با واقعیت های کنونی خواهد بود.

وزارت صحت عامه، هر پنج سال یکبار، این پالیسی را مورد بازنگری قرار خواهد داد تا روی پیشرفت ها و چالش های واقعی سیستم صحت افغانستان تمرکز صورت گیرد.

منظوری

مولوی نور جلال جلالی
د عامی روغتیا وزارت وزیر

ضمیمه

ضمیمه ۱ | اصطلاحات

۱. اهداف انکشاف پایدار (Sustainable Development Goals): بعد از کنفرانس پاریس در سال ۲۰۱۵ میلادی، ملل متحد، ۱۷ هدف بین المللی را تعیین نمود که باید تا ۲۰۳۰ برآورده شوند. این اهداف، پیشرفت را در ساحات مختلف مانند فقر، گرسنگی، صحت، تعلیم و تربیه و محیط زیست تشویق می نمایند.
۲. هدف دوم انکشاف پایدار (SDG۲): پایان گرسنگی، مصئونیت غذایی، و دسترسی به تغذیه کافی و ترویج زراعت پایدار.
۳. هدف سوم انکشاف پایدار (SDG۳): تضمین زندگی سالم و ارتقای رفاه برای همه در تمام سنین.
۴. پوشش همگانی صحت (Universal Health Coverage): عرضه خدمات صحی مناسب و ضروری برای تمام مردم به شیوه ای که بدون مشکل مالی به این خدمات دسترسی داشته باشند.
۵. مشارکت عامه و خصوصی (Public Private Partnership): همکاری بین دولت و سکتور خصوصی که در آن از سرمایه گذاری ها و منابع مشترک برای ارائه خدمات عامه استفاده می شود.
۶. عدالت (Equity): به کیفیت عدالت، انصاف و بی طرفی اشاره دارد. این ها اصولی اند که طی آن با تمام مردم با مساوات، عدالت و انصاف رفتار می شود و ما را مطمئن می سازند که به همه افراد، حقوق، فرصت ها و منابع یکسان داده می شوند.
۷. حکومت داری الکترونیکی (e-Governance): حکومت داری الکترونیکی عبارت از ارائه، هماهنگی و نظارت از خدمات حکومتی به کمک تکنالوژی می باشد که برای مردم در قالب خدمات و معلومات آنلاین فراهم می شوند.
۸. مدیریت مسئولانه (Stewardship): عبارت از مدیریت موثر و شفاف منابع و خدمات می باشد که به نفع مردم صورت می گیرد.
۹. سهمیه مصارف (Cost Sharing): عبارت از یک نوع تقسیمات مصارف مراقبت های صحی است که در آن سهمیه مصارف، بین دولت، بیمه و مراجعین شریک ساخته می شود.
۱۰. کمک های مالی دولتی (Subsidy): عبارت از کمک مالی است که دولت برای حمایت از یک بخش، خدمات، یا گروه مشخص می دهد.
۱۱. خدمات صحی فرعی (Vertical Projects): پروژه های صحی ویژه می باشند که در ساحات مشخص، مانند واکسین، کنترل امراض انتانی، تغذیه و غیره وجود دارند و خدمات را در حمایت از پروژه HER فراهم می سازند.
۱۲. مراقبت های صحی اولیه (Primary Health Care): این ها عبارت خدمات صحی اولیه بوده که به منظور تداوی اولیه برای هر عضو جامعه قابل دسترس می باشند.
۱۳. مراقبت های صحی سطح سوم یا ثالثی (Tertiary Health Care): عبارت از خدمات صحی ویژه بوده که در یک سطح بسیار تخصصی برای تداوی امراض پیچیده ارائه می گردد.
۱۴. اعتباردهی (Accreditation): عبارت از تصدیق ادارات و خدمات صحی است که معیارهای خود را برآورده ساخته و توسط یک اداره رسمی یا مربوطه تأیید شده اند.

۱۵. شیوه تطبیق (Implementation Modality) ارائه خدمات صحی: شیوه تطبیق یا Implementation Modality در سکتور صحت، عبارت از شیوه یا استراتژی است که برای ارائه موثر خدمات یا مداخلات صحی استفاده می شود. این شیوه، تشریح می کند که برنامه ها، پالیسی ها یا پروژه های صحی را چگونه تطبیق، مدیریت و نظارت کنیم تا نتایج مطلوب صحی بدست آید. طرق تطبیق بر اساس اهداف، شرایط، منابع و جناح های دخیل تعیین می گردد.
۱۶. مواد غذایی (Super Cereal, RUTF, RUSF): عبارت از انواع خاص مواد غذایی بوده که برای برآورده ساختن نیازهای ویژه تغذیوی و تداوی اطفال یا بزرگسالان استفاده می شوند.
۱۷. مدیریت زباله ها (Waste Management): مدیریت زباله ها و مواد خطرناک در مراکز صحی، شفاخانه ها و دیگر مکان های مرتبط به صحت.
۱۸. خطرات (Hazards) محیطی: عبارت از خطراتی یا تهدیداتی اند که می توانند به مردم، ملکیت، یا محیط زیست آسیب برسانند یا باعث آسیب به صحت گردند. این ها ممکن است شامل حوادث طبیعی، مانند زلزله، سیل یا حوادث ساخته شده توسط انسان، حوادث صنعتی و آلودگی باشند.
۱۹. آلودگی (Pollution) محیط زیست: عبارت از مواد آلوده کننده بوده که وارد محیط زیست شده و به هوا، آب، زمین و انسان ها آسیب می رسانند.
۲۰. طغیانات (Outbreaks) امراض: یک وضعیتی است که در طی آن انکشاف و افزایش یک مرض در یک ساحة جغرافیوی یا جامعه معین به شکل ناگهانی طغیان می کند.
۲۱. کمیته مدیریت ضد حوادث (Disaster Management Committee): عبارت از کمیته است که مسئولیت آمادگی اضطراری و پاسخگویی به حوادث طبیعی، مانند زلزله، سیل و سایر حوادث را بر عهده دارد.
۲۲. اخلاق طبابت (Medical Ethics): عبارت از مطالعه و عملی نمودن اخلاق و معیارهای اخلاقی در عرصه طبابت و خدمات صحی می باشد.
۲۳. برنامه معافیت کتلوی (Expanded Program on Immunization): عبارت از برنامه واکسیناسیون روتین بوده که هدف آن محافظت اطفال و مادران در برابر امراض انتانی است.
۲۴. صحت الکترونیکی (e-Health): استفاده از تکنالوژی صحت الکترونیکی در سکتور صحت، مانند استفاده از فضا در اسناد طبی الکترونیکی، مشاوره های آنلاین و خدمات صحی آنلاین.
۲۵. تداوی از راه دور (Tele-Medicine): ارائه مشوره های طبی و تداوی به مناطق دوردست توسط داکتران یا کارشناسان صحی با استفاده از تکنالوژی.
۲۶. خدمات رفاه و آسایش سالمندان (Geriatric & Palliative Care): عبارت از خدمات صحی ویژه بوده که برای رفاه، آسایش و ارتقای کیفیت زندگی آن ها ارائه می گردد.
۲۷. کنترل امراض ساری (Communicable Disease Control): کنترل و جلوگیری از امراض که از یک فرد به فرد دیگر سرایت می نمایند، مانند انفلوانزا، محرکه، کرونا و غیره.
۲۸. امراض فراموش شده حاروی (Neglected Tropical Disease): عبارت از امراضی اند که در ساحات حاروی انتشار داشته و معمولاً از نظارت و تداوی باز می مانند.

۲۹. صحت محیطی (Environmental Health): عبارت از عوامل محیطی اند که با صحت انسان ها ارتباط داشته، مانند کنترل هوا، آب، و آلودگی.
۳۰. خدمات صحت روانی و حمایت روانی - اجتماعی (Mental Health & Psychosocial Support Services): عبارت از خدمات روانی و اجتماعی بوده که برای حل مشکلات روانی مردم و بهبود زندگی اجتماعی آنها ارائه می گردد.
۳۱. پروسه نظارت و ارزیابی مصئونیت ادویه (Pharmacovigilance): عبارت از نظارت بر امنیت ادویه بوده که هدف آن هشدار دادن در مورد عوارض جانبی و خطرات ادویه می باشد.
۳۲. مقاومت ضد میکروبی (Anti-Microbial Resistance): عبارت از مقاومت میکروبی در مقابل ادویه جاتی می باشد که یک زمان سبب از بین رفتن میکروب ها می گردید یا مانع رشد آنها میشد. مقاومت زمانی واقع می شود که میکروب ها در مقابل یک ادویه رشد می کنند و میکانیزم های را بوجود میاورند و در مقابل ادویه های که برای از بین بردن یا توقف رشد آنها طرح شده اند، مقاومت می کنند.
۳۳. برنامه مدیریت ضد میکروبی (Antimicrobial Stewardship Program): عبارت از استفاده مناسب از انتی بیوتیک ها می باشد.
۳۴. اسناد طبی الکترونیکی (Electronic Medical Record): عبارت از ثبت تمام معلومات و تاریخچه یک مرض به شکل دیجیتالی می باشد که در سیستم ادارات صحتی نگهداری می شود.
۳۵. بورد اخلاقیات (Institutional Review Board): عبارت از کمیته است که بر معیارهای اخلاقی تحقیق و تداوی نظارت می کند و در مورد تطبیق تصامیم می گیرد.
۳۶. اعتیاد (Addiction): عبارت از حالت اعتیاد یک شخص به یک رفتار یا ماده اعتیادآور است.
۳۷. دادخواهی (Advocacy): عبارت از تلاش های بوده که برای حمایت و ترویج یک موضوع یا پالیسی مشخص صورت می گیرند.
۳۸. تضاعف (Duplication): عبارت از تکرار یا استفاده مجدد غیرضروری از تلاش یا منابع می باشد.
۳۹. مصارف شخصی خانواده (Out of Pocket): این ها عبارت از مصارف است که مردم مستقیماً از جیب خود برای خدمات صحتی می پردازند.
۴۰. رجعت دهی (Refer): عبارت از فرستادن مریض به قدمه های بالاتر خدمات صحتی یا متخصصین برای دریافت خدمات صحتی بهتر می باشد.
۴۱. سوء تغذی و فقدان مواد مغذی کوچک (Malnutrition and Micro-nutrient Deficiency): عبارت از حالاتی می باشند که از غذای ناکافی یا غیر متوازن، مانند کمبود ویتامین ها و منرال ها، ناشی می شوند.
۴۲. صحت حرفوی یا شغلی (Occupational Health): این بخش صحتی مربوط به صحت، مصئونیت و رفاه کارکنان می شود.
۴۳. ساحت کاری (Mandate): عبارت از یک دستور یا صلاحیت رسمی می باشد که برای یک وظیفه یا نقش مشخص سپرده می شود.
۴۴. تعلیمات متوسطه طبی (Para-medical education): عبارت از تعلیمات می باشند که افراد مسلکی صحت را که داکتر نیستند اما در سیستم صحتی نقش مهمی دارند، تربیه می کنند. کارکنان صحتی متوسط دارای مهارت های مسلکی بوده که به داکتران، نرسان و سایر کارکنان صحتی در تشخیص، تداوی و مدیریت امراض کمک می کنند (مثلاً تکنیشن اکسری، تکنیشن لابراتوار طبی، فزیوتراپی، نرسنگ، قابلگی، تکنیشن فارمسی، تکنیشن انستیزی، تکنیشن دندان و غیره).

ضمیمه II مأخذ:

- ۱ NSIA, Estimated Population of Afghanistan ۲۰۲۴-۲۵, pg.۳.
- ۲ UNDP, Human Development Report ۲۰۲۲-۲۳, pg. ۱۸۲.
- ۳ NSIA, Statistical Yearbook ۲۰۲۳-۲۴, pg. ۲۴.
- ۴ <https://www.unicef.org/afghanistan/health#:~:text=This%۲۰affects%۲۰their%۲۰ability%۲۰to,۱۳۸%۲۰per%۲۰۱۰۰%۲۰C...%۲۰live%۲۰births.>
- ۵ Afghan Health Survey (AHS), ۲۰۱۸, pg. ۹۴.
- ۶ NSIA, Statistical Yearbook ۲۰۲۳-۲۴, pg. ۷.
- ۷ Afghan Health Survey (AHS), ۲۰۱۸, pg. ۹۵.
- ۸ Human Resource for Health (HRH), Situational Assessment in Afghanistan ۲۰۲۴, pg. ۴۵.
- ۹ HMIS, MOPH, ۲۰۲۳.
- ۱۰ NSIA, Statistical Yearbook ۲۰۲۳-۲۴, pg. ۱۶۱.
- ۱۱ Human Resource for Health (HRH), Situational Assessment in Afghanistan ۲۰۲۴, pg. ۲۹.
- ۱۲ National Health Account (NHA), ۲۰۲۲, pg. ۱.
- ۱۳ National Health Account (NHA), ۲۰۲۲, pg. ۱۰.
- ۱۴ National Health Account (NHA), ۲۰۲۲, pg. ۱۶.